

EN CARTELL

No en tinc

Edward Bond

Liliom

Ferenc Molnár

SALES ALTERNATIVES DE BARCELONA

Sala Beckett / Tantarantana

Edward Bond Nascut el 18 de juliol de 1934 a Londres, és un dels dramaturgs britànics més coneguts per les seves preses de posició en favor de la pau i contra l'autoritarisme. Durant la Segona Guerra Mundial, va treballar en fàbriques i oficines abans d'incorporar-se a files el 1953. De formació autodidacta, el 1955 inicià els primers contactes amb el Royal Court Theatre i participà en el Writer's Group Royal Court. Al llarg de la seva trajectòria, ha estrenat en aquest teatre la majoria dels seus textos: *The Pope's Wedding* (1962), *Saved* (1965, censurada per la Lord Chamberlain's Office), *Early Morning* (1968), *Lear* (1971), *The Sea* (1973), *Bingo* (1974), *The Fool* (1975), *Orpheus* (1981), *Restoration* (1981), entre d'altres. Tres de les peces més divulgades del seu extens repertori de teatre compromès són: *Saved* (1965), un retrat demolidor de la classe més oprimida de la societat britànica, *The War Plays* (1985), en què expressa el desassossec per l'amenaça nuclear, i *Summer* (1982), en què entrellaça les preocupacions personals i polítiques. Entre les seves darreres estrenes, anotem: *Coffee* (1996), *The Crime of The Twenty-first Century* (2000), *The Children* (2000) i *Existence* (2002).

Ferenc Molnár Nascut a Jászbereny el 1878 i mort a Nova York el 1952, fou un dels dramaturgs hongaresos més cèlebres i més aplaudits pel gran públic europeu d'entreguerres («El teatre de Molnár —apuntà Josep M. de Sagarra el 1927—, teatre d'humor i poesia, lliure, nerviós i original, amb una tècnica simple, pintorescament colorit, és un dels valors més vius de l'actual escena europea»). Va estudiar dret a Budapest, on va treballar durant uns anys com a periodista. Autor d'una obra prolífica (novel·les, contes, escenes breus, cròniques de guerra), va escriure nombroses peces dramàtiques, entre les quals destaquen: *El diable* (1907), variant del tema de *Faust* en clau de vodevil, i, sobretot, *Liliom* (1909). Les seves comèdies es basen en una intriga divertida i plena d'imprevistos, una construcció perfecta segons les regles de la peça ben feta i un diàleg elegant i glamurós a la manera d'Oscar Wilde. Altres obres seves que obtingueren un notable ressò foren: *El cigne* (1920), *El molí roig* (1932), *La sabata de cristall* (1924), *Joc en el castell* (1925), *Olímpia* (1928) i *Delila* (1937). Amb l'avanç del nazisme, es veié obligat a emigrar als Estats Units d'Amèrica, on fou reconegut com un dels mestres del teatre de diversió i treballà com a guionista a Hollywood. *Liliom* fou duta al cinema per Fritz Lang el 1934, i també, de bracet de Rodgers i Hammerstein, esdevingué un musical intítulat *Carroussel* (1945) que triomfà als escenaris de Broadway.

No en tinc

Edward Bond

Traducció de
Vicky Mullor i Jorge Roedó

Per a Nathaniel New

Aquesta obra va ser estrenada el 26 de febrer del 2003 al Teatre Tantarantana de Barcelona sota la direcció de Jorge Raedó, amb escenografia i vestuari de Jorge Raedó, il·luminació de Mingo Albir i confecció de Maite Llop, interpretada per Vicky Mullor, Rafa Cruz i Carles Cuevas.

Have I None fou representada per primera vegada pel Big Brum el 2 de novembre del 2000 al Castle Vale Artsite, Birmingham. El repartiment fou el següent: *Sara*, Amanda Finney; *Jams*, Richard Holmes; *Grit*, Bobby Colvin. Director: Chris Cooper. Escenògraf: Ceri Townsend.

Have I None és la tercera obra de la trilogia de Big Brum escrita per Edward Bond per a la companyia Theatre-in-Education, amb seu a Birmingham. Les dues obres anteriors són *At the Inland Sea* i *Elerin Fests*.

PERSONATGES

SARA
JAMS
GREY

Temps:
18 de juliol del 2077.

U

Una habitació amb una paret al fons. En aquesta, una porta que condueix al carrer. Una cuina fora d'escena, a l'esquerra. Una taula estreta i oblonga i dues cadires, tot del mateix model, utilitari, de fusta negra. No hi ha cap altre moble ni tampoc decoració.

*La SARA seu en una de les cadires. Escolta amb atenció.
Silenci.*

Un truc a la porta. És ferm però no pas agressiu.

La SARA no es mou.

Silenci.

La SARA s'aixeca i va cap a la porta. L'obre. No hi ha ningú. Es queda dreta al llindar i mira a fora. Torna a entrar a l'habitació i tanca la porta. Torna a la mateixa cadira. S'asseu.

Silenci.

La SARA s'aixeca i va cap a la porta. S'atura just abans d'arribar-hi. Escolta.

Pausa.

SARA: Foteu el camp! Foteu el camp! (*Pausa.*) Què voleu?
(*Colpeja la porta.*) Sentiu!

Silenci.

La SARA engrapa el pom, obre la porta d'una estrebada. No hi ha ningú. Tanca la porta i torna a entrar a l'habitació.

Pausa curta.

Un truc.

La SARA es queda quieta dreta.

Pausa.

La SARA va cap a la taula i s'asseu a la mateixa cadira.

Silenci.

S'obre la porta. Entra el JAMS. Dui un uniforme senzill de color negre.

JAMS: Ei.

*Fa un petó a la galta de la SARA. Entra a la cuina.
La SARA seu mirant la porta.*

JAMS, *off*: Endivina què ha passat durant la ronda.

La SARA no es mou.

Pausa.

El JAMS torna. S'ha tret la jaqueta i la penja en un penjador metàl·lic.

JAMS: Endevina què ha passat durant la ronda avui. El que arriba a fer la gent! Estàvem a la ciutat vella. La zona que

van netejar fa anys. Els bandits s'amaguen per allà a vegades. Hem vist una vella caminant pel carrer davant nostre. Li he dit al xòfer que reduís la marxa. Endevina què portava. Estàs bé?

Entra a la cuina.

JAMS, *off*: Ho portava sota el braç. Un quadre!

La SARA s'apropa silenciosament a la porta i l'obre. Mentre el JAMS parla, ella mira a fora. Llargors la tanca i torna a la mateixa cadira. S'asseu.

JAMS, *off*: No he pogut veure de què era. El portava girat cap a ella. Ha continuat carrers endins. S'ha parat a la cruïlla. ha mirat al banda i banda, llavors ha creuat corrents. Sabia on anava. No ens ha vist. No ha mirat al seu voltant ni un cop. Els nois la volien agafar. He dit no, espereu, a veure què fa.

Entra. Dui pantalons de civil.

JAMS: Un gran quadre sota el braç. Li he dit al xòfer que s'hi acostés. Quasi li trepitjàvem l'ombra. Si hagués volgut, hauria sentit el motor. No parlava sola, no era d'aquesta mena de boges. Els nois estaven nerviosos. Se les poden manegar amb bandits. Però no pas amb velles que van entre les ruïnes amb un quadre. Estrany. I si tot són imaginacions seves? De tots ells? Pot ser. Al·lucinacions en massa. L'efecte de les ruïnes. Per què seus aquí? Mengem?

*El JAMS s'asseu a la cadira davant de la SARA.
Un truc.
La SARA mira sota la taula de gairell.*

JAMS: Desvia el seu camí. Abans havia estat un carreró allò. Lepal Street, la placa encara està penjada. Travessa una porta. Li dic al xòfer que passi de llarg. Miro a través dels forats del mur. S'havia esfumat. Parem el camió. Tornem enrere amb el Dinny. Entrem silenciosament. La vella és dins. El quadre està recolzat a la runa del costat del mur. Ella remou les escombraries. ¿Què ha perdut? M'estàs escoltant? (*No reacciona.*) Un clau! Està buscant un clau.

Tres trucs. La SARA no reacciona.

JAMS: Els altres nois havien abandonat el vehicle. Espiaven bocabadats a través dels forats. No els podia dir res perquè ella m'hauria sentit: els faig senyals amb les mans. Els faig tornar. Deixar el vehicle desatès!: podia ser una trampa.

Un truc.

JAMS: La vella bruixa havia trobat una taula. L'arrossega per damunt les runes, no és feina fàcil. t'ho asseguro, encabritada com un vedell que arrosseguen cap a l'escorxador. L'abric i la brusa descordats. Odio la deixadesa! S'enganxa la vora amb el taló. Esquinç. Quin desastre!

Un truc.

JAMS: La taula allà, de moment. S'enfila al damunt. Intenta clavar el clau amb un totxo. El totxo es trenca. S'esgarrinxa la pell dels dits. Sang. Busca el quadre al seu voltant. Està al costat del mur. Entro. Penja el quadre a la paret. La veig de més a prop. Celles llargues i blanques li pengen damunt dels ulls com aranyes mortes. Comença a pixar-se a sobre. Goteja damunt la taula. Es passa la mà pels cabells. Li queda una franja vermella damunt del gris. Per Déu quina pudor deixarà al camió! Jo m'assec davant amb

el xòfer! No s'ha mirat el quadre ni un moment. Ni tan sols estava recte. Mar. Bosc. muntanyes darrere. La taula és com el capolador de carnisser: sang, pixat. Ella estava dreta en un extrem. Se sacseja, la pota està torta. No li puc donar la mà, no puc tocar una cosa així. Baixa, salta o ensopega, es pela les cames. Crida com un clau relliscant per una pista de vidre. Per Déu que m'assec al davant!, sang, pixat, i ara brams! Però no era ella. Ella només xerroteja amb mocs penjant-li dels morros. El capullo del Johannson encara és al forat. S'hi havia quedat quan els havia fet tornar a tots. L'he cridat amb un dit, i li he assenyalat la puta que estava entre els totxos. No és un ocellet, li he dit assenyalant-la. Això l'ha empenyat. Ell ha hagut d'arrossegat-la fins al vehicle. L'hem conduït fins al centre. No l'alimentaran pas. A la seva edat, per què perllongar la misèria? Hem jugat a futbol amb el quadre. D'una puntada l'hem ficat sota la runa, allà on el *jefe* no el pot veure si va a xafardejar. Van netejar aquelles cases fa trenta anys. No els van permetre emportar-se les seves coses. On havia amagat el quadre tots aquests anys? (*S'arronsa d'espatlles.*) Probablement no era seu. Se l'havia trobat en un abocador. No era casa seva. Totes s'assemblen un cop enderrocades. Ni tan sols el seu carrer. Podia haver sigut un... (*Colpeja violentament amb el puny damunt la taula.*) ¿Què he dit?

SARA: Jo...

JAMS: Què? Què? Digue'm!

SARA: Jo...

JAMS: No m'estàs escoltant!

SARA: Quadre... una dona...

JAMS *colpeja amb els dos punys damunt la taula*: ¿I? I? No m'estàs escoltant!

El JAMS s'aixeca i s'allunya.

SARA: Tinc... vull explicar-te...

JAMS: Vinc a casa! Intento ser sociable! Que t'interessis per la meva feina! (*Va cap a la taula. La colpeja.*) Ni tan sols pots escoltar-me! Aquí, asseguda! Res per menjar!

SARA: Jo... (*S'atura.*)

JAMS: Jo? Jo?

SARA: Sisplau, escolta. Algú truca a la porta.

JAMS: Què? (*Mira cap a la porta.*) Jo no he sentit res.

SARA: Truquen tota l'estona.

El JAMS va cap a la porta. L'obre. No hi ha ningú. Tanca la porta i es gira cap a la SARA.

JAMS: Què està passant?

SARA: Truquen i truquen tot el dia.

JAMS: Criatures.

SARA: Els hauria sentit riure o sortir corrents.

JAMS: Quant fa que passa?

SARA: Setmanes. No me'n recordo.

JAMS, *pausa breu*: A veure si ho entenc. Sents que truquen, obres la porta, no hi ha ningú?

SARA: Sí.

JAMS: T'estàs tornant boja.

Entra a la cuina. La SARA seu en silenci. El JAMS tor-na. Despenja la jaqueta del penjador.

JAMS: Sermanes? Per què no m'ho havies dit? L'exèrcit espera de nosaltres que ens ajustem a les normes! Respecta-ho! No t'involucris en aquesta merda! Ja hi ha prou merda a fora! I no entrarà a casa meva! (*Llença el penjador al terra. Es posa la jaqueta.*) Menjaré a la cantina! Recull això!

El JAMS se'n va. Tanca la porta darrere seu. La SARA recull el penjador. Està dreta a l'habitació i mira fixament la porta. Silenci. Entra a la cuina.

Dos

L'habitació està buida.

Un truc a la porta.

Pausa.

El JAMS ve de la cuina. Va restit de civil. Enforquilla menjar d'un plat que duu a la mà. Obre la porta. El GRIT està allà dret. Duu una vella gavardina beix i un barret tirolès fet malbé. Porta una motxilla a l'esquena.

GRIT: Hola. He aconseguit el seu número al capdavall del carrer. Hi és, la seva dona? Vostè deu ser el seu marit: m'han dit que hi era, ella... (*S'atura.*)

El JAMS mira el GRIT. Es fica una forquilla plena de menjar a la boca.

JAMS: Per què la vols?

GRIT: Hi és?

JAMS: Podria ser.

GRIT: Oh, no es tracta de res privat. Només és... millor si l'hi dic a ella. O als dos plegats. Trigarà molt? Ja tornaré.

El JAMS s'aparta i amb la forquilla li indica al GRIT que entri. El GRIT entra. El JAMS empeny la porta amb el peu per tancar-la. Mastega i mira el GRIT.

JAMS: És fora.

GRIT: Deixi que em tregui això. Pesa.

Es treu la motxilla i la deixa a terra. El JAMS s'enforquilla menjar a la boca.

GRIT: ... si interrompo ja tornaré d'aquí a...

JAMS: Per què la vols?

GRIT: Sóc el seu germà.

JAMS: Sí?

GRIT: Visc, vivia, a l'altre extrem del país. (*Assenya-la la motxilla.*) He vingut caminant.

JAMS: Caminant?

GRIT: No tenia la documentació per viatjar.

JAMS: Per què?

GRIT: L'oficina no funcionava. L'oficial va sortir i ens va dir als que fèiem cua que no es donarien més documents. El personal s'estava llançant al buit des de la teulada. No podia utilitzar cap transport sense la documentació.

JAMS, *assenyalant el GRIT amb la forquilla*: Heu tingut un brot de suïcidis.

GRIT: No funcionava res. Sense feina. Sense electricitat. L'aigua sortia amb trossos de... De camí a la feina havia de travessar un pont. Estava a petar de gent. Asseguts i drets a banda i banda de les baranes. Tapats amb abrics. Semblaven fileres de coloms, ajocats o caminant amunt i avall buscant un lloc. Llavors uns quants es van llançar al riu. Així va començar tot. Xof, xof, xof. Cinc o sis es van llançar. D'altres s'enfilaven per ocupar els llocs que havien quedat buits. Els del riu flotaven a la deriva. Els abrics inflats damunt de l'aigua com bufetes o grans butllofes. Quan vaig arribar a la feina ja s'havia estès fins allà... estava tancat.

JAMS *seu a la taula i menja*: Les cares ho diuen tot. Van saltar tots? Ningú va utilitzar una corda o alguna cosa amb una mica d'imaginació?

GRIT: No.

JAMS: Tots fan el mateix, sigui el que sigui. És un dels símptomes. Coneixes Reading?

GRIT: No.

JAMS: Un lloc al sud d'aquest extrem. Un suburbi abans de ser recolonitzat. Van tenir un brot. M'hi van enviar per la

feina. Anaven pel carrer amb un ganivet a la mà: així. (*Agafa la forquilla i estén el braç al màxim davant seu:*) Apuntant amunt. Eren centenars. Els carrers estaven a rebentar. Anaven amunt i avall. Com somnàmbuls aguantant una espelma. Un silenci de mort. Ningú parlava. Ningú xocava contra ningú. I de cop, un s'apunyala a si mateix. Punyalada punyalada punyalada. Tall esventrada. Braços i cames. Pit. Coll. Com si es volguessin apunyalat tants cops com fos possible abans que el ganivet els caigués de la mà. Mai s'apunyalaven entre ells. Els altres ni es giraven. En vaig veure un a la vorera. Intentant arribar al ganivet que li havia caigut. Es va arrossegar durant mitja hora. Quan hi va arribar, l'únic que va poder fer va ser esgarrapar el terra. Els altres el van trepitjar. Tots portaven bufandes —com els teus portaven abrics. Els símptomes són sempre els mateixos. Per això t'he preguntat si els havies vist les cares. Buides.

GRIT: Sí.

JAMS: Si us haguessin recolonitzat no hauria passat. Reading tampoc havia sigut recolonitzat. Ni un brot més.

S'aixeca i porta el plat i l'eixugamans a la cuina. El GRIT obre la motxilla. N'agafa un sobre i se'l posa a la butxaca interior. Torna a tancar la motxilla. El JAMS torna de la cuina assecant el plat amb un toralló de te.

JAMS: ¿No hauràs estat rondant per aquí fora jugant a mariconades amb uns cabrons que truquen a les portes, oi?

GRIT: No.

JAMS: Si ho has fet, ho sabré. (*No contesta.*) Has fet un llarg camí fins aquí. Per què?

GRIT: Quan vaig tornar a casa la meva dona havia marxat. No sabia si s'havia suïcidat. Podria haver estat al pont quan el vaig creuar. Vaig mirar si havia deixat una nota. No vaig trigar gaire. Allà dalt és com aquí, pel que veig:

les autoritats desaproven el mobiliari. Vaig provar-ho al calaix de la taula. Normalment mai el tocava, jo, era responsabilitat d'ella. Estava travat. Vaig arrencar-lo. La rodeta estava fluïxa. Ella l'havia apuntalat amb una mica de cartró. Quan el vaig desenrotllar, era una foto.

JAMS: No està perinès. Tots els papers personals van ser destruïts quan van abolir el passat.

GRIT: Aquest es va quedar perdut al calaix.

Un so a la porta.

JAMS: Ella. Amaga això.

El JAMS porta el plat i el toralló a la cuina. S'obre la porta. Entra la SARA carregada amb una caixa de menjar. Tanca la porta amb el taló. Mira el GRIT per damunt de la caixa.

GRIT: Ell m'ha deixat entrar.

La SARA va cap a la cuina.

SARA crida: Ets aquí?

Ella es gira per mirar el GRIT. El JAMS torna de la cuina.

JAMS: Ja l'agafo jo. (*Agafa la caixa.*) Diu que és de l'altre extrem.

Porta la caixa a la cuina.

JAMS, *off*: Ha vingut caminant. El teu germà.

SARA, *cridant*: Què?

JAMS, *off*: Germà.

GRIT: No em recordes.

SARA: No tinc cap germà. Ningú en té. Van acabar amb tot això. Què vol? (*Crida:*) Per què l'has deixat entrar? No pot entrar en una casa i dir que és el meu germà. Què busca?

El JAMS torna de la cuina.

JAMS: Encara no has dit per què has vingut.

SARA: No m'importa per què ha vingut! Desfes-te'n!

El GRIT agafa el sobre de la seva butxaca. Treu una foto de dins del sobre. L'ensenya a la SARA.

GRIT: Mira.

SARA: Què és això?

GRIT: Una foto. (*Al JAMS:*) La del calaix. (*A la SARA:*) Tu fa anys.

La SARA mira fixament el GRIT i llavors es gira cap al JAMS. Ningú es mou.

GRIT: He vingut a portar-te-la.

Deixa la foto damunt la taula.

GRIT: T'havia oblidat. No hauria pogut dir el teu nom si me l'haguessin preguntat. Quan vaig veure la foto, mentre la desenrotllava, la meva boca va dir-ho, alt i clar. La meva boca ho sabia, jo no. Vaig dir: "Què?" I va repetir: Sally.

El JAMS va cap a la taula i agafa la foto. Se la mira. L'esquinça.

JAMS: Ella es diu Sara. Podrien ser dos nens qualssevol.

SARA, *al JAMS:* Què vol?

JAMS, *arronsant-se d'espatlles*: Hi ha hagut brots de suïcidis allà dalt.

SARA: No sap el que es fa! Quan hi ha brots de suïcidis tot-hom s'imagina coses! Al·lucinacions! Si ell *fos* el meu germà, aquesta seria una raó per desfer-se'n! (*Posa una cadira al seu lloc.*) Alguns paquets són congelats. S'han de posar al congelador. (*Es gira cap al GRIT.*) No es quedi aquí plantat! Fora!

GRIT: Potser em vaig equivocar quan vaig dir el teu nom. Podria haver estat un xoc, perquè era una foto, *qualsevol* foto. Però mentre venia caminant, he recordat altres coses. Això et passa quan comences. Quan van fer-nos la foto, tu vas dir que aquell vestit no era apropiat. Vas sortir per canviar-te'l. Em recordo mirant la porta. Vas tornar amb un llaç vermell als cabells. Em vas fer netejar les sabates. Vas dir que quan ens miréssim la foto al cap de molts anys voldríem que estigués bé. Jo estava enfadat. Tu vas dir: somriu. La càmera era damunt d'una cadira. Vas posar el temporitzador. Vas tornar corrents i et vas posar al meu costat. La càmera va brunzir i va fer clic. Ho recordo.

JAMS: No et deixaran quedar. No tenies dret a venir sense documents.

GRIT: No en donaven.

JAMS: Si no et volies llançar al buit com els altres, t'hauries d'haver quedat per ajudar a solucionar aquell desastre. I no anar deambulament amunt i avall.

GRIT: No marxaré encara. Estic cansat. Descansaré. Marxaré al matí.

S'asseu a la taula i recolza el cap damunt els braços.

GRIT: Quan saltaven eren com ombres caient a l'aigua.

S'adorm. El JAMS i la SARA el miren fixament.

JAMS: S'ha assegut a la cadira.

SARA: Tu l'has deixat entrar.

JAMS: És el teu germà!

SARA: No és el meu germà!

JAMS: Ja sap que no és la seva cadira!

SARA: Potser s'ha pensat que era la cadira de qualsevol!

JAMS: La cadira de qualsevol? A casa d'algú!

SARA: Visites! Visites! Les visites tenen cadires!

Criden.

JAMS: No sabia que s'hi asseuria!

SARA: Podries haver posat noms a les cadires!

JAMS: Posar noms!

SARA: Així la gent sabia que no hi pot seure.

JAMS: Per què no ho has fet tu?

SARA: No és feina meva!

JAMS: No és feina meva!

SARA: Tu treballes per l'exèrcit! Tu estàs entrenat per a les emergències! Qualsevol podria entrar per la porta i asseure's...

El Grit es desperta.

GRIT: Que passa res?

JAMS i SARA: T'has assegut a la cadira!

Silenci.

JAMS: Qui?

SARA: Qui?

JAMS: Qui!

SARA: Qui què?

JAMS: Has dit que qualsevol podria entrar per la porta! Qui?

SARA: Qui?

JAMS: Qui!

SARA: Doncs, això! *Qualsevol!*

JAMS: Qui és qualsevol?

SARA: Déu em doni paciència! *Qualsevol!*

JAMS, *al GRIT*: Per què t'has assegut a la cadira?

SARA, *al GRIT, assenyalant les cadires*: Seva! Meva! (*Al JAMS:*)
Teva! Meva!

JAMS: Sé de qui és cada cadira!

SARA: A vegades!

JAMS: A vegades?

SARA: A vegades!

JAMS: A vegades? Què se suposa que vol dir, això?

SARA: A vegades! Jo ja m'entenc!

JAMS: A vegades?

GRIT: Crec que ella vol dir que a vegades és...

JAMS: Calla! Jo sé què vol dir abans que ho digui!

GRIT: Llavors per què li has preguntat què...

JAMS: Calla! Calla!

SARA: A vegades! Jo escric un diari.

JAMS: El puto diari!

SARA: Per demostrar el que passa! En aquesta casa necessites
proves documentades! Sé què va passar el divendres 22
de juny de l'any passat!

JAMS: El divendres 22 de juny?

SARA: El divendres 22 de juny. I sé l'hora que...

JAMS: Divendres 22 de...

SARA: Et vas assegurar...

JAMS: Mentidera!

SARA: Et vas assegurar...

JAMS: Mai!

SARA: Que em mori ara mateix! Et vas assegurar a la *meva* ca-
dira!

JAMS, *al GRIT*: Fora! Fora d'aquesta cadira!

El GRIT s'aixeca. El JAMS s'inclina damunt la cadira.

JAMS: Inclinat! Així! (*Va cap a la SARA.*) Això és el que la gent normal en diu inclinar-se! On tenia el cul? No pas a sobre...

El GRIT s'ha assegut a la cadira. El JAMS es tomba cap a ell.

JAMS, *al GRIT*: Al teu entendre, això és inclinar-se? (*S'adona que el GRIT seu a la cadira.*) Fora de la cadira! Fora!

El GRIT s'aixeca. El JAMS s'inclina damunt la cadira.

SARA: Fora de la meva cadira!

JAMS: On tinc el cul? No pas a sobre el seient! De cap manera!

No és asseure's si tens el cul enlaire...!

SARA: No, perquè em vas sentir venir i...

JAMS: No t'agrada quan et demostren la veritat!

SARA: ... et vas aixecar!

El GRIT s'asseu a l'altra cadira.

JAMS: Que em vas dir... vas quedar-te dreta a la porta i em vas dir... quan vas tenir totes les oportunitats del món... sigues honesta per una vegada!, em vas dir: estàs assegut a la meva cadira?

SARA: No!

JAMS: No, no m'ho vas dir!

Criden i ploren.

SARA: No! I saps per què?

JAMS: Dignes!

SARA: T'ho he de dir?

JAMS: Dignes! Dignes! T'ho he preguntat!

SARA: Et diré per què! Per la mateixa raó per la qual no obro la boca sobre tot el que passa en aquesta casa!

JAMS: Tu no calles ni morta!

La SARA i el JAMS s'adonen que el Grit seu a l'altra cadira.

SARA i JAMS: Fora d'aquesta cadira!

El GRIT s'aixeca, recull la seva motxilla i els bocins de foto. Posa la motxilla a terra, s'hi asseu al damunt i metòdicament intenta recompondre la foto.

SARA: Sé que t'hi has assegut.

JAMS: Inclinat!

SARA: En tinc proves!

JAMS: Inclinat!

SARA: Vaig sentir el frec de la pota! Va fer soroll arrossegant-se quan et vas aixecar! Jo sé quan una pota s'arrossega o quan no.

JAMS: I jo sé quan l'aigua surt de l'aixeta.

SARA: Sabia que arribaríem aquí!

JAMS: L'aigua...

SARA: Cloc-cloc-cloc-cloc-cloc!

JAMS: ... és un bé públic!

SARA: Un petit oblit! Vaig deixar-me una aixeta oberta! Com si m'hagués deixat les cascades del Niàgara caient bany avall!

GRIT, *remenant la foto*: Tot plegat perquè m'he assegut en una cadira.

JAMS: *Dues* cadires!

SARA: Ara fote't amb ell!

JAMS: Tu no et penges mai la roba!

SARA: Tu agafes els penjadors!

JAMS: Clar que agafo els penjadors!

SARA: No he conegut mai a ningú tan egoista com tu amb els penjadors!

JAMS: Si no els agafés jo, acabarien *tirats* acumulant pols!

SARA: Tot el carrer sap pel que passo si no pots tenir un penjador a les mans en el mateix moment que entres per la porta!

JAMS: Oh, Déu, compadeixo qualsevol que entri a aquesta casa amb una desgràcia al damunt. No cicatritzaria mai. Tu t'hi recordaries cada nit.

SARA: Desgràcies? Visc sota vigilància.

JAMS: Quan t'he dit mai...

SARA: Oh, tu no dius res. Ets massa llest per dir res. No dir és la teva especialitat! Ets tan innocent que si anessis a clapejar, el mar quallaria!

JAMS: Què vol dir això?

Silenci.

SARA: Sé quan una cadira s'arrossega.

JAMS: I un altre exemple és quan vas deixar les teves sabates al mig de...

SARA: Cloc-cloc-cloc-cloc-cloc.

Silenci. El JAMS s'aixeca i va cap al GRR.

JAMS: Aixeca't! (*El GRR el mira.*) Aïnunt!

Sacseja el GRR pel coll de la camisa. Llança la motxilla a una banda i assenyala el lloc on estava.

JAMS: Aquí! Això no és el mig de l'habitació! Això és fora!

SARA: No sóc estúpida! Això és el mig de l'habitació! És on tu vas enviar les meves sabates d'una puntada!

JAMS: Jo no vaig donar cap puntada a les teves sabates! Tu les vas deixar...

SARA: Disculpa'm, és al diari: 14 de setembre.

JAMS: Vaig ensopegar!

SARA: Una puntada!

JAMS: Vaig ensopegar!

SARA: Vaig deixar les meves sabates al costat de la porta perquè el 1+ va ser un dia humit (l'oficina meteorològica ho confirmarà) i no volia...

JAMS: Tirades, al mig de l'habitació.

SARA: ... deixar petjades d'humitat a...

JAMS: ... on qualsevol podia ensopegar i...

SARA: ... terra!

JAMS: ... trencar-se el coll!

La SARA llança la motxilla a terra al costat de la porta.

SARA: Allà! Vaig deixar les meves sabates allà!

GRIT: La meva motxilla...

JAMS: Incorrecte! Incorrecte! Incorrecte!

GRIT: Doneu-me la...

JAMS: S'haurien esclafat en obrir la porta!

SARA: Correcte. L'altra banda.

El GRIT va a recollir la seva motxilla. La SARA la mou a l'altra banda de la porta.

SARA: Ho admito. No sóc pedant. Reconec quan estic equivocada! El lloc és...

El JAMS llança la motxilla al mig de l'habitació.

JAMS: El lloc és *aquell!*

El GRIT recull la motxilla.

JAMS: Deixa-la!

SARA: Torna-la on era!

El JAMS i el GRIT forcegen amb la motxilla.

GRIT: Deixa-la anar!

JAMS: Deixa-la anar!

SARA: Veus com és! Agafa agafa...!

GRIT: Dóna'm la meva...!

El JAMS agafa la motxilla al GRIT. El GRIT va cap a la taula, agafa una cadira i la col·loca al costat de la porta on hi havia la motxilla.

SARA: Oh Déu meu.

JAMS: Oh Déu meu.

SARA: Oh Déu meu.

JAMS: Està destrossant la casa!

GRIT: Dóna una puntada a la cadira ara!

El JAMS s'asseu a la cadira al costat de la porta. Es posa el cap entre les mans i gemega.

JAMS: ... És terrible...

GRIT: No penso deixar que doni puntades a la meva motxilla!

JAMS, *esclatant*: Jo no li he donat cap puntada!

GRIT: Ho hauria fet! Sé que hauria estat el següent!

El JAMS plora.

SARA: Que no et faci llàstima. Es posa així per guanyar-se la teva simpatia!

GRIT: I tot plegat perquè m'he assegut en una cadira!

JAMS: *Dues* cadires!

La SARA gira la seva cadira amb el respall cap a la taula.

SARA: D'ara en endavant, posaré la meva cadira així! Menjaré amb una safata damunt la falda!

El JAMS s'aixeca i gira la cadira de la SARA cap a la taula.

SARA *gira la cadira*: Deixa-la!

JAMS *gira la cadira*: Exigeixo una mica de disciplina!

GRIT, *examinant la motxilla*: N'ha trencat la sivella!

SARA *gira la cadira*: Llibertat!

GRIT, *mostrant la motxilla*: Mireu!

JAMS *gira la cadira*: Disciplina!

El GRIT agafa l'altra cadira.

SARA i JAMS: Oh Déu meu.

GRIT: No us la tornaré fins que no tingui una motxilla nova! I la meva foto adobada.

SARA: Si no l'hi haguessis deixat... l'haguessis animat... a posar la foto damunt la taula, això no hauria...

JAMS: Deixa la taula en pau! No hi *emmerdaràs* la taula.

El JAMS agafa la taula, se l'emporta a un costat i l'abraça. La SARA agafa la seva cadira i l'abraça. El GRIT abraça l'altra cadira. Es miren fixament. Silenci. El GRIT veu la motxilla al terra, hi corre, l'agafa i torna al seu lloc. Abraça la cadira i la motxilla.

Silenci.

La SARA plora agrament. Deixa la seva cadira a terra i s'hi asseu.

SARA, *plorant*: Va arrossegar-se.

La SARA gemega. El JAMS deixa la cadira al seu lloc. N'ajusta la posició mil·limètricament. El GRIT arregla la sirella de la motxilla.

GRIT, *remenant*: Quan es van enfonsar, la seva respiració va tornar en forma de bombolles. (*La sirella*:) Trencada. La teva darrera respiració dins d'una bombolla. Curiós, les teves darreres paraules flotant dins d'una bombolla per damunt de l'aigua.

SARA, *ploriquejant agraïment*: Va arrossegar-se. Podia haver estat la tapa arrossegant-se sobre el meu taüt.

La SARA gemega desesperada. S'aixeca i s'enduu la cadira al costat de la porta. El JAMS ajusta la taula. La SARA obre la porta. El JAMS aixeca la vista i veu la SARA creuant la porta amb la cadira.

JAMS: Torna-la!

El JAMS l'abasta, la sacseja, s'arrapa a la taula i l'envia volant cap a dins. Estrèpit.

JAMS: A la merda! Crucificat damunt una taula!

GRIT: Si no fos de bona fabricació, s'hauria trencat.

El JAMS s'aixeca i surt per la porta. Pausa. Off, la SARA crida. Pausa. El JAMS torna amb la cadira.

JAMS: No penso permetre un numeret d'ella pel carrer amb una cadira! Si vol fer aquesta mena de coses, se'n pot anar a viure a l'estranger. Avergonyint-me davant dels veïns! (*Veu el GRIT abraçant l'altra cadira i la motxilla. Assenyala la taula*:) ¡Allà! O et plegaré i et ficaré dins la teva motxilla!

El GRIT duu la cadira fins a la taula. El JAMS arregla la taula i les cadires per deixar-les en el seu lloc exacte. La SARA entra per la porta amb una caixa de fusta. La deixa contra la paret.

SARA, *al GRIT*: Seu.

GRIT: M'assec sobre la meva motxilla... si m'assec sobre *això*,
dirà que és d'ell!

SARA: Seu!

El GRIT agafa la caixa i l'examina.

GRIT: Plena d'estelles!

SARA: Seu!

*El GRIT s'asseu sobre la caixa. Abraça la motxilla
contra el pit. La SARA i el JAMS s'asseuen en les cadires de
la taula.*

Silenci.

JAMS, *al GRIT*: Vés al lavabo.

GRIT: No vull anar al lavabo.

JAMS: Vés al lavabo! No penso deixar que mullis el terra! Se-
ria el següent. Véns de l'altra extrem. Caminant. Sense
documentació. T'asseus a les cadires. *Dues*. Mullis el ter-
ra. No pararies mai.

El GRIT s'aixeca.

JAMS *assenyala la cuina*: Allà.

*El GRIT se'n va amb la motxilla. Pausa. Una pota de
la taula es desprèn. El JAMS la mira fixament.*

JAMS: L'haurem de inatar. Se surt de la norma. Fixa't, ha vin-
gut caminant fins aquí. No hi ha manera de parar-lo. Ja
no veig cap futur, què ens espera. A vegades portes el cor-
dó de les sabates descordat, i ni et molestes a parar per
cordar-te'l... és més fàcil acabar amb tot això. Reading va
ser un avís. A plena llun del dia. Gent caminant pel carrer

amb un ganivet per davant... com si portessin una espelma. Ell es queda aquí dret respirant tranquil·lament... la seva respiració és com una tempesta que s'emporta la teulada de la casa.

SARA: L'enverinarem. És el més pràctic. Utilitzarem la millor poció. És com aigua espessa. No sabries mai que en tens a la cullera si ningú no t'avisés. El convidarem a un bon àpat per celebrar la trobada. Li'n posarem al seu menjar. Vaig a la farmàcia.

JAMS: Porta la meva jaqueta. Està al penjador.

La SARA surt. El JAMS repara la taula. La SARA torna amb la jaqueta del JAMS penjada en un penjador. El JAMS treu una cartera de dins la butxaca interior. Agafa una tarjeta de plàstic de la cartera i la dóna a la SARA.

JAMS: Carrega-ho a la meva tarjeta.

El JAMS torna a posar la cartera a la butxaca de la jaqueta. La SARA surt per la porta. La tanca darrere seu. El JAMS intenta arreglar la taula durant una estona més. Recula, ajusta la col·locació d'una cadira. Penja la jaqueta al penjador. Va a la cuina.

Tres

L'habitació està buida. La taula, les cadires i la caixa estan al seu lloc.

El GRR ve de la cuina. Duu el seu impermeable i el seu barret tirolès. Està cansat i tens. Es queda dret al mig de l'habitació.

Pausa.

Un truc a la porta.

El GRIT no es mou.

Pausa.

El GRIT va cap a la caixa i s'hi asseu.

Silenci.

Un truc.

El GRIT no es mou.

Un truc.

Silenci.

Un truc.

El GRIT s'aixeca. Va cap a la porta i l'obre. No hi ha ningú. Torna a la caixa. S'hi asseu. S'adona que la porta encara està oberta. La mira fixament.

Pausa.

S'aixeca i va cap a la porta. La tanca. Està a mig camí de tornada cap a la caixa.

Un truc.

El GRIT es precipita cap a la porta. L'obre d'una estrebada. No hi ha ningú. Tanca la porta. Torna a l'habitació. Vacil·la.

Silenci.

La porta s'obre en silenci. La SARA entra. Duu un abric balder llarg fins als peus fet de seda encarcerada de color blau cel. Està cobert de culleres metàl·liques. Estan cosides a l'abric de manera que no poden gronxar-se lliurement, però sí que poden xocar les unes contra les altres quan l'abric es mou.

GRIT: On eres? No m'ha deixat sortir a buscar-te. Ha dit que l'exèrcit no havia de saber que jo sóc aquí. No t'ha vist ningú pel carrer. Quatre dies! Ell ha sortit a buscar-te.

SARA: Quan érem petits, jugàvem per la casa. Això va ser abans que tapiessin les finestres. Jo no arribava prou amunt per veure-hi a través. Una vegada et vas posar malalt. Els nostres pares estaven preocupats. Se'ls feia difícil. Com si els

haguessin exclòs. El metge portava un abric negre llarg. No el vaig veure mai de cara. Em pensava que tenia dues esquenes. *Airò* va fer que fos un metge.

GRIF: D'on has tret l'abric? No estem de carnaval.

SARA: Aquella nit, vaig anar a l'habitació on t'havien posat. Estaves en coma. Vaig posar la meva mà sobre el teu cap. Vaig sentir el gel. Tenies la cara plena de gotes. Em pensava que era febre: la teva pell plorava. Sabia que el metge amb dues esquenes et mataria. Així que et vaig retirar la manta —feies pudor com un estable en una nit gelada— i et vaig arrossegar fins a la finestra perquè poguessis mirar. Vaig haver de pujar a una cadira. Et vaig estirar amunt per les espatlles. Vaig girar-te el cap cap a la finestra. No hi havia res per veure. Cap llum al carrer. Estava fosc. El vidre era negre. Vaig veure-hi la teva cara reflectida. Estava blanca. La teva cara et parlava. Jo no la podia sentir. Vas aixecar la mà. Vas copejar lleugerament el vidre. Em pensava que el trencaves, va ser el poder de la febre. Gairebé em vas caure, de l'ensurt. Hauries caigut damunt del vidre. Les estelles t'haurien arrencat la cara. Les puntes se t'haurien clavat als ulls. El vidre no es va trencar. El que vaig veure va ser el dolor a la teva cara: la teva cara s'havia estellat. La teva cara reflectida al vidre t'havia dit: estàs mort. Em vas relliscar de les mans. La mare va entrar corrents. Vaig dir que t'havia sentit moure't, que t'havia trobat sota la finestra. Van dir que sí, que allò era el deliri. L'endemà el vaig passar aterrida per si s'adonaven que tu eres mort. I que em culpessin! Jo t'havia arrossegar. Tenia aquella por que només pot tenir una criatura... Ningú ho va descobrir. El metge no es va adonar que tu eres mort.

GRIF: Puc dormir ara que tu ja ets aquí? He caminat durant mesos. En tot aquest temps no he tingut ni cinc hores de descans. Dormia com un gos, amb un ull obert.

El GRIT s'ajeu al terra.

SARA: Posa't això sota el cap.

La SARA li posa la motxilla sota el cap com a coi.xí.

GRIT: Tu ets la meva germana. Recordo la meva cara reflectida a la finestra.

El GRIT s'adorm. A poc a poc, la SARA es treu l'abric, el gira del revés i se'l torna a posar. L'interior és negre i cobert d'ossos. Cada os està cosit per un extrem de manera que pengen balders i xoquen entre ells quan l'abric es mou.

El JAMS entra per la porta. La tanca darrere seu. Veu el GRIT a terra. Li dona una puntada de peu.

JAMS: Amunt! (*Torna a donar-li una puntada.*) Amunt. tros de merda!

GRIT s'agita mig adormit: ... Què...?

JAMS: Déu, una altra càrrega. (*Crida cap a la cuina:*) Hola! (*Espera un moment.*) Ni rastre d'ella. Ningú l'ha vist. Hem mirat per tots els pous. Cridant-la... Havia d'explicar alguna cosa a l'exèrcit. Si el seu cos hagués aparegut i jo no hagués avisat de la seva desaparició, m'haurien censurat. Si no la puc trobar o no els explico una bona història: despatxat.

La SARA s'ha assegut a la caixa. El JAMS s'adona que el GRIT continua adormit. Mira al seu voltant, es fixa en les cadires. Agafa el GRIT per sota les aixelles i l'arrossega fins a la taula. S'asseu molt recte en una cadira. El GRIT dorm, el JAMS se'l mira un moment en silenci.

JAMS: T'he demanat que vigilessis, durant una estoneta. No que t'adormissis. I ara com puc saber si l'exèrcit ha vingut a fer un escorcoll mentres jo era fora?

El JAMS va a la cuina. Torna amb una corda. Lliga el GRIT a la cadira. S'asseu a l'altre extrem de la taula i el mira. La SARA s'aixeca. Surt per la porta i la tanca darrere seu. El JAMS empeny la taula contra l'estómac del GRIT. El GRIT es desperta d'una sotragada.

GRIT: Deslliga'm.

JAMS: Les autoritats van fer bé d'abolir el pasat. Destruir-lo. Vídeos, cintes, discos, roba, festes *rave*, trastos. La gent estava farta d'això. Era un hobby comprar un cot-xe, sortir a tota llet de la botiga i estavellar-lo contra un mur. Què fa la gent quan ho té tot? Arriba un dia que et supliquen que t'ho emportis tot. A canvi volen pau. Per això van agafar-se a la recolonització, perquè oblidar és fàcil. Tothom amb les mateixes parets, el mateix mobiliari, la mateixa roba, el mateix menjar. Es necessita temps, però ho havíem de fer. Vaig veure'ls les cares a Reading i me'n vaig compadir. La teva foto n'és un exemple. Si l'haguessin destruït, la meva dona no estaria desapareguda, tu no estaries lligat a una cadira, a mi no em despatxarien. El patiment s'acabarà. Encara existeixen els llunàtics extravagants. Les velles amb quadres dins del cap. Els nens extraviats. Jo no sóc immune a això, hi ha dies que em sento com l'empremta en una terra que mai cap home ha trepitjat. Però encara queda per fer. El patiment continua.

GRIT: Deslliga'm.

JAMS: No em despatxaran per culpa teva.

GRIT: No seré cap molèstia.

JAMS: No, he d'entendre tot això.

GRIT: Marxaré ben lluny.

JAMS: No. Una brigada de treball estava cavant els fonaments

per a una nova colònia. Cavaven en una antiga fossa de la plaga. Havien de portar màscares. Encara hi podien haver bacils en aquella fossa. Tu ets un fantasma en aquesta casa. Un fantasma malalt d'una epidèmia.

S'obre la porta. La SARA entra. Duu la seva roba de cada dia i porta un paquet petit.

JAMS: On has estat?

SARA: Perduda.

JAMS: Durant quatre dies?

SARA: No sabia trobar el camí per sortir de les ruïnes.

JAMS: Les ruïnes?

SARA: Les volia veure per mi mateixa.

JAMS: Et van dir que no hi anessis!

SARA: Ho volia veure.

JAMS: ¿Durant quatre dies? No et crec.

La SARA s'asseu a la caixa.

SARA: Ho sento. Era com anar per un camí enmig d'un terbolí. Girant en un cercle. Com més petit es feia, més espai hi havia.

JAMS: Hem enviat patrulles! He fet un informe a l'exèrcit!

SARA: Hi ha tants totxos. Murs destruïts. Per què són vermells, els totxos? He vist les marques de pneumàtics dels camions. He vist les empremtes de la gent que havia viscut allà. Eren dins les cases. Convertint-se en pedres, enmig de la pols. Fins i tot les petjades dels ratolins que els havien robat la poca cosa que quedava. Eren dins dels armaris. Havien estat allà durant seixanta generacions de ratolins. Però les generacions no havien nascut. Els havien funigat. El temps dins els armaris és la generació "0" dels ratolins.

JAMS: Què t'ha passat?

SARA: Per què està lligat?

JAMS: Per evitar que es perdi.

Pausa. La SARA s'aixeca i va cap a la porta.

JAMS: On vas?

SARA: Vull anar a...

JAMS: No! Tu et quedes!

Silenci.

SARA, *tallant*: Per què està lligat a la meva cadira?

JAMS: Per evitar que...

SARA: Per què no l'has lligat a la teva cadira?

JAMS: No estava assegut a la meva cadira!

SARA: El podies haver traslladat a la teva cadira!

JAMS: No l'hauria d'haver lligat a cap cadira si tu...

SARA: Sempre una excusa!

JAMS: Excusa?

SARA: Excusa!

JAMS: Ets tu la que necessites una excusa! Quatre dies a les...

GRIT: Podríeu afluirar aquest nus!

SARA: Sé per què l'has lligat a la meva cadira!!

JAMS: Això serà genial! Ha tingut quatre dies per donar-hi voltes!

GRIT: No em circula la sang!

SARA: Així no se'n pot escapar!

JAMS: Així no se'n pot...! No m'ho puc creure! Ho he sentit bé? (*Al GRIT:*) L'has sentit com deia així no se'n pot escapar?

GRIT: No cal que el desfeu, només afluirant el... així jo...

SARA: Sí, així no se'n pot escapar.

JAMS: Ho has tornat a dir! (*Gemega i riu. Colpeja la taula històricament.*) Així ell... (*Es pica les cuires.*) Així no se'n pot escapar!

SARA: Sí, i tu saps per què.

JAMS: Digue'm! Digue'm! Així no se'n pot...

SARA: Jo sé per què!

JAMS: Sí?

SARA: Sí!

JAMS: Digue'm!

SARA: T'ho diré quan estigui preparada!

JAMS: Així no se'n podrà escapar!

SARA: Així no se'n podrà escapar, i anar a la *tera* cadira.

JAMS: Ara sí que ja ho he sentit tot!

SARA, *al GRIT*: Oi que t'ha dit que t'asseguessis a la meva cadira?

GRIT: M'he despertat aquí...

SARA: S'ha despertat aquí! Déu, tinc dos fotuts llunàtics a casa!

JAMS: Això, ara insulta el teu germà!

SARA: No és el meu germà!

GRIT, *forcejant*: Si la puguéssiu afliuxar, la sang podria...

SARA: Oh, conec la teva ment diabòlica! T'ha lligat perquè quan jo entrés per la porta et veies a tu dormint a la meva cadira!

JAMS: Ni tan sols sabia si tornaries a entrar per aquella porta. mai més!

SARA: Haver confiat!

JAMS: Haver confiat?

GRIT: Em pica el nas...

SARA: No et desempallegaràs de mi tan fàcilment! Tinc els meus drets.

JAMS: Llavors, per què te'n vas anar corrents a...

SARA: Tant de bo no hagués tornat mai...

GRIT: Pots gratar-me'l?

JAMS: Aquest és tot l'agraïment que rebo! He fet escorcollar totes les fosses! Estava preocupat per...

SARA: Precocupat per si perdies la feina!

GRIT *inclina el cap a una banda*: És aquesta banda, just al costat del forat.

JAMS: La pròxima vegada ni intentis tornar...

GRIT: Oh, senyor.

JAMS, *al GRIT*: Què passa. company? Algun problema?

GRIT: El nas...

JAMS: T'ajudo?

GRIT: ... pica!

JAMS, *a la SARA*: ... la porta estarà tancada amb clau!

SARA: Aquesta és la teva idea d'humanitat.

JAMS, *gratant el nas del GRIT*: No em donis lliçons d'humanitat!

GRIT: Ai!

JAMS: Calla!

GRIT: Au!

JAMS: Calla! (*A la SARA*) Sé com tractar el meu col·lega!

GRIT: Ai!

SARA: Sí: traient-li els ulls!

GRIT: Ah! L'altra banda!

JAMS: Què?

GRIT: L'altra banda!

JAMS, *al GRIT*: Per què no ho deies...?

GRIT: No podia dir ni paraula!

JAMS: Assenyalant! Podries haver assenyalat!

GRIT: No puc! M'has lligat!

SARA: Gratava la banda equivocada expressament! El lliga...
el tortura...

JAMS: Com a mínim, jo mai m'he assegut a la seva caixa!

SARA: La seva caixa?

JAMS: La seva caixa!

SARA: La caixa de qui?

GRIT: A mi no m'importa qui s'asseu a la meva caixa...

SARA, *al GRIT*: La teva caixa! Mitja merda de lladre...!

JAMS: Va, ara fote't amb el teu germà!

SARA: No és el meu germà!

JAMS: Ella s'asseu a la seva caixa mentre el pobre xaval està
lligat i...

GRIT: Em vaig pensar que m'havies donat la caixa perquè
així jo...

SARA: Calla!

GRIT: Te la torno. Agafa-la!

JAMS, *al GRIT*: Calla! (*A la SARA*:) Tu li vas donar la caixa...
ara l'hi penses robar...

SARA: Sé el soroll que fa una cadira quan s'arrossega!

JAMS: Les sabates estaven al mig de...

SARA: Cloc-cloc-cloc-cloc-cloc.

Silenci.

GRIT: Em pica l'altra banda.

Silenci.

SARA: Arrossegant-se

Silenci.

JAMS: Podria haver caminat a les fosques. Entrabancar-me.
Trencar-me el coll.

Silenci.

El GRIT esternuda.

Silenci.

JAMS: Has anat a la farmàcia?

SARA: Sí.

JAMS: Això és el paquet?

SARA: Sí.

JAMS: Està embolicat amb paper de regal.

SARA: Per evitar sospites. Em considera una bona clienta.

El JAMS agafa el paquet i se'n va a la cuina.

GRIT: Deslliga'm.

SARA: Tindriem bronca. Ho ha de fer ell.

GRIT: Estaves perduda?

SARA: Una vella havia penjat un quadre entre les ruïnes. Vaig anar a casa seva . Vaig acabar allà. No era realment una casualitat. Estava mirant. Vaig veure la placa. Penjava mig torta. Lepal Street. Vaig trobar el quadre, el que en quedava, entre les deixalles. Estelles de fusta i trossos de paper. Ell havia dit que hi havia el mar. Vaig clavar un clau. El vaig tornar a penjar al mur. Em vaig asseure allà una estona. Llavors la part de dalt del mur es va desprendre. On hi havia clavat el clau. Allà penjat durant anys. I de cop s'enderroca en un moment. Els totxos van caure al terra com una dentadura. Vaig descansar i em vaig quedar allà durant tres dies. La vella és morta. Jo mai havia vist el mar. Tu l'has vist de camí cap aquí?

GRIT: No.

SARA: S'ha encongit. Només hi queden bassals. Allà on hi havia el mar, la sorra es mou com si encara hi fos. Diuen que el fantasma del mar camina per la platja.

El JAMS ve de la cuina amb tres culleres. Les deixa en tres llocs de la taula.

JAMS: Un parell de minuts. He utilitzat deshidratat.

Va a la cuina.

GRIT: Te'n recordes quan vaig estar malalt? Una nit vas entrar a la meua habitació. Em vas fer seure al llit perquè estigués millor. Em vas explicar històries.

SARA: No. Ho tens tot dins el cap. Jo no t'havia vist mai abans.

El JAMS ve de la cuina amb dos bols de sopa.

JAMS *posa un bol a un extrem de la taula. A la SARA:* Aquest és el teu. (*Posa l'altre bol davant del GRIT.*) I aquest és el teu. *Bon appétit*, com diuen els alemanys.

GRIT: Deslliga'm ara.

JAMS: Quan estiguem preparats.

El JAMS va a la cuina. La SARA va cap a la taula. Agafa el bol i la cullera del GRIT. Està dret davant d'ell. Submergeix la cullera dins la sopa i se l'acosta als llavis. La bufa.

GRIT: No m'importa si està calenta. Tinc gana.

La SARA es pren la cullerada de sopa.

GRIT, *flui-ret*: ... puta...

SARA *crida*: Porta una mica de pa.

JAMS, *off*: No en queda. No he anat a comprar-ne quan estaves desapareguda.

La SARA omple la cullera de sopa.

GRIT: ... puta...

La Sara es pren la cullerada de sopa.

SARA *crida*: Al congelador. Posa'l al microones.

La SARA omple la cullera de sopa.

GRIT: ... pu... ta...

La SARA està a punt de prendre's la cullerada de sopa.

JAMS, *off*: Integral o normal?

SARA *crida*: El que vulguis.

La SARA està a punt de prendre's la cullerada de sopa.

JAMS, *off*: A mi m'és igual.

SARA *crida*: Integral.

JAMS, *off*: Aquest et va millor.

La SARA es pren la cullerada de sopa.

GRIT: Si ara me'n donessis, te l'escopiria a la cara.

La SARA va prenent cullerades de sopa. El JAMS ve de la cuina amb un ganivet del pa, una fusta per tallar i sal.

JAMS, *a la SARA*: M'havia oblidat la sal.

El JAMS posa el ganivet del pa, la fusta i la sal damunt la taula. De cop el GRIT es debat amb les cordes.

GRIT: Puta! Puta! Puta!

JAMS: L'efecte és quasi instantani. (*A la SARA:*) Has triat una bona poció.

GRIT: S'ha pres la meva sopa!

JAMS: Què? (*Mira la taula. Assenyala el bol que la SARA té entre les mans:*) No... aquest és el d'ell...

GRIT, *debatent-se amb les cordes*: Espero que t'ennueguis, puta!

JAMS, *assenyalant*: El d'ell... enverinat.

La SARA neteja l'interior del bol amb el dit i se'l llepa.

JAMS: T'has pres el seu expressament!

La SARA deixa caure el bol.

GRIT: Enverinat?

SARA: Porta'm fora. No vull morir a la casa.

GRIT: Volíeu enverinar-me!

JAMS, a la SARA: Expressament! Per què? Déu. com puc explicar això al jefe? Quina merda! Què vols que faci?

SARA: Vull morir a fora. no aquí tancada, ajuda'm.

El JAMS i el GRIT se la miren fixament. De cop el JAMS va cap a la porta i l'obre de bat a bat.

JAMS: Marxa! Fora! Fora! Fora de casa meva!

SARA, encorbada damunt la taula: No puc... arribar a sortir pel meu propi... no cal que em portis lluny... deixa'm a la cantonada...

JAMS: I que em vegin pel carrer portant en braços una dona agonitzant? No ho faré! No puc! És una conducta impropcedent! Em farien un consell de guerra! Despatxat! I ella és la meva dona!

La SARA comença a balancejar-se per l'habitació.

SARA: ... només em veuran tentinejar fins a la...

El JAMS va cap a la taula, agafa el ganivet del pa i allibera el GRIT.

El GRIT no es mou. Mira fixament la SARA.

JAMS: Ajuda-la! Estarà morta abans que tu...! Ets lliure! Treu-la fora! T'he gratat el nas! (Para.) Oh, Déu meu. això és una broma! Això és el verí! Tu els has intercanviat!

El JAMS agafa el bol i intenta ficar cullerades de sopa dins la boca del GRIT.

JAMS, al GRIT: Beu-te-la! Beu-te-la!

El GRIT mira fixament la SARA. Ella cau amb estrèpit damunt la taula.

SARA: Ajuda'm. No em facis quedar... i tenir temps per penedir-me'n. Treu-me fora. L'efecte és més ràpid si camino... i no tindrè temps per penedir-me'n. (*Riu confusament.*) A Reading... pel carrer... a plena llum del dia... portaven dagues a la mà... com si fossin...

El GRIT s'aixeca. Ajuda la SARA perquè vagi pel seu propi peu.

GRIT: Per què? Per què ho has fet?

SARA: No parlis... Fora... Parla'm a fora.

JAMS, mirant com el GRIT ajuda la SARA a sortir per la porta:
Oh. Déu meu. Oh. Déu meu. Oh, Déu meu.

El GRIT i la SARA creuen la porta. El JAMS es queda dret desconcertat. Va cap a la porta i crida a fora.

JAMS: Aguanta-la dreta! No confiïs que ell... (*Vocifera:*) No deixis que tentinegi! Oh. Déu, emporta-te-la a l'altra banda de la cantonada abans que algú...! (*Gemega.*) Estan obrint les portes! (*Tanca la porta.*) No puc mirar!

Va cap a la taula. S'asseu. Arrossega el bol de sopa cap a ell. Menja.

JAMS: Despatxat! Aquell Johannson aconseguirà el meu lloc al camió! Mitja merda de recargolat pixallits! (*Ploriqueja.*) Porta una caixa a casa... llavors, com si això no fos prou... (*posa sal a la sopa*) se suïcida! (*Menja. Barboteja. Escup.*) Oh, Déu, i què passa si això d'ella els fa canviar!... (*Es desploma estrepitosament damunt la taula. Plora.*)

Colpeja la taula amb el puny;) És la seva revenja perquè em vaig asseure a la seva cadira!

S'aixeca. Encara gemegant, va cap a la porta, l'obre i crida a fora al carrer.

JAMS: Inclinat! Inclinat... tu, puta!

Es lamenta per tot el que veu. Tanca la porta d'un cop. Va cap a la cuina encara gemegant.

JAMS: Oh, Déu, això és pitjor que Reading.

Gemegant, es balanceja cap a la cuina. Se sent un truc a la porta. Es gira cap a aquesta i crida.

JAMS: A la merda!

Desapareix per la cuina gemegant.

Liliom

Vida i mort d'un mala peça
Llegenda de suburbis en set escenes

Ferenc Molnár

Traducció d'Eloi Castelló
Adaptació de Carlota Subirós

Aquesta obra va ser estrenada el 26 de febrer del 2003 a la Sala Beckett de Barcelona sota la direcció de Carlota Subirós, ajudada per Marta Calzada, amb escenografia d'Anna Alcubierre, il·luminació de Laia Oms, música de David Martínez i Kirsten Tinkler i vestuari d'Eva Selma, interpretada per Lluís Soler, Alícia Pérez, Rosa Gámiz, Pau Miró, Àngels Sànchez, Joan Raja, Paco Valls i Amanda Baqué.

Nota sobre l'adaptació

Liliom és una obra de gran volada, una gran varietat de personatges episòdics i una ambientació rica i colorista (els entorns d'una fira, a Budapest). L'essencial de l'obra, però —almenys segons la nostra perspectiva—, és l'aspror i la veritat directa i despüllada dels personatges i de les situacions. Així, aquesta adaptació, mantenint tota l'acció de l'obra, concentra el nombre de personatges, eliminant-ne alguns i refonent-ne d'altres en una sola figura. En aquest sentit, han estat preses en consideració les diverses adaptacions que existeixen de la peça, no només en el terreny teatral sinó també en el musical i en el cinematogràfic. En tot cas, hem treballat sempre sobre l'acurada traducció integral i directa de l'hongarès d'Eloi Castelló, la primera que existeix d'una obra de Molnár al català.

PERSONATGES

LILJOM

JULI

MARI

FICSUR

HUGÓ

SENYORA MUSKÁT

SENYOR HOLLUNDER

POLICIA. després ÀNGEL.

LUJZA

Pròleg

Un parc d'atraccions als afores de Budapest, en un caprespre de primavera. Davant de les garites on s'ofereixen espectacles hi ha xarlatans que miren de seduir la gent que passa. Se sent la música sorollosa d'un orgue de maneta; riallades, crits, soroll de peus que s'arrosseguen, unes campanetes anuncien uns cavallets.

Els cavallets es troben al centre del parc. LILJOM està dempeus a l'entrada, amb una cigarreta, mirant d'induir el públic a entrar-hi. Les noies se'l miren amb idolatria i xisclen de plaer quan les empeny amb entremaliadura per fer-les travessar el lllindar de l'entrada. A vegades, l'acompanyant d'alguna noia es molesta per aquesta familiaritat, aleshores LILJOM es mostra sorrut i amenaçador, i l'acompanyant, acovardit, s'esquitlla a l'altre costat del lllindar, amagant-se darrere

la seva companya, o bé s'acontenta de remugar el seu ressentiment amb les dents serrades.

Una noia dona a LILJOM un clavell vermell; ell la recompensa amb una salutació i un somriure. Quan el soldat que l'acompanya protesta, LILJOM l'intimida amb una mirada ferotge i un gest amenaçador. MARI i JULI surten de la munió de gent i LILJOM les afavoreix amb una atenció especial quan entren als cavallets.

La SENYORA MUSKÁT surt dels cavallets per portar a LILJOM cafè i pastissets. LILJOM puja a la tarima de xarlatà, a l'entrada, des de la qual s'eleva a més alçada que la resta, a l'escenari. Comença a arengar la gent. Tots es giren envers ell. Les altres garites queden eventualment buides. La munió de gent fa que no es puguin sentir gens les seves paraules, però alguns dels seus acudits provoquen un esclafit de rialles que es noten malgrat l'estrepit. Entra molta gent als cavallets. De tant en tant se senten frases com ara "Qui de vostès, senyors?", "Deu corones pels adults, cinc pels nens", "Entrin de seguida"...

Es fa fosc. Un fanaler travessa l'escenari amb un posat impertorbable per encendre les làmpades de colors. Se sent el xiulet d'una locomotora a la llunyania. De cop i volta, la gent para d'afluir, s'apaguen els llums i, en la foscor, s'abaixa el teló.

Primera escena

En un lloc apartat del Varosliget (el parc de la ciutat). Arbres, arbustos. Al davant, al mig de l'escenari hi ha un banc. És una tarda de primavera, vers el crepuscle.

Quan s'aixeca el teló, l'escenari roman buit per uns moments. Després hi entra MARI, s'atura al mig de l'escenari i mira enrere.

MARI: Juli! (*No hi ha resposta.*) Juli! Deixa-la! Deixa-la! Vine! Deixa-la estar! (*Gira cua.*)

JULI *entra, mira i remira enrere, exaltada*: Ostres, tu! És tan empenyadora!

MARI *mira cap enfora*: És allà! Torna a venir!

JULI: Doncs per mi que vingui, jo no he fet res. De cop i volta se'm tira a sobre, em crida, em diu el nom del porc i...

MARI: Que ve cap aquí! Vine, corre. (*L'estira cap a fora.*)

JULI: Jo no penso córrer. No he fet res. No li tinc por.

MARI: Vine, que et pegarà.

JULI: Jo no me'n vaig. Si em pega que em pegui.

SENYORA MUSKÁT *entra*: No cal fugir corrents, no tinguis por, que no et menjaré. Només et vull advertir que als meus cavallets no cal que hi posis més els peus. Allà, jo ho tolero tot, és el que he de fer, perquè és el meu negoci. Jo no miro si una és una nena de casa bona o una puta fixxada, sempre que pagui... Però si als meus cavallets hi ha algú que es comporta malament, se l'ha d'expulsar.

JULI: M'ho diu a mi?

SENYORA MUSKÁT: Sí, a tu, a tu, minyona. Als meus cavallets...

JULI: A mi m'ha de dir com m'he de comportar? Jo he pagat l'entrada, i he muntat en un cérvol. No he dit res a ningú, només he parlat amb la meva amiga.

MARI: Es pot saber què vol? Ella no l'ha cridat pas, el Liliom se li ha acostat pel seu propi peu.

SENYORA MUSKÁT: Això tant me fa! Però si després ve la policia i em retira la llicència... Tu pagaràs la multa? Tu, escarransida?

JULI: Escarransida vostè.

SENYORA MUSKÁT: Doncs des d'ara no hi entraràs més. Mira que deixar-te magrejar per l'encarregat... No et cau la cara de vergonya?

JULI: Què ha dit?

SENYORA MUSKÁT: Et penses que no ho he vist. Potser t'ho penses perquè jo m'estic allà asseguda, al mig dels cavallets; però ho veig tot pel mirall. Has muntat al cérvol i durant tota la volta has deixat que el Liliom et magregés. Ets una marrana.

JULI: No m'ha magrejat, perquè a mi no em magreja ningú.

SENYORA MUSKÁT: S'ha repenjat sobre teu durant tota la volta.

JULI: Si s'ha repenjat sobre meu doncs s'ha repenjat sobre meu. Es repenja allà on li dóna la gana. Jo no li puc dir que no es repengi sobre meu, si s'hi repenja amb decència. Ni tan sols m'ha tocat.

SENYORA MUSKÁT: T'ha agafat per la cintura.

MARI: I a vostè què li importa?

SENYORA MUSKÁT: Tu tanca la boca, que no t'he preguntat res. T'he preguntat alguna cosa, reina?

JULI: M'ha agafat per la cintura, i també n'ha agafat a moltes altres, és un costum del Liliom.

SENYORA MUSKÁT: Doncs ja li faré passar el costum, filla meva. Als meus cavallets no hi penso consentir cap magrejada, i si el que vols és jugar a papes i mames, ja te'n pots anar a algun altre lloc on tinguin localitats de peu, al circ Barokaldi. Allà, fins i tot hi trobaràs soldats.

JULI: I a mi què m'importen els soldats...

MARI: Només faltaria, soldats... No n'hi ha cap que valgui res.

SENYORA MUSKÁT: Només et volia dir això, criatura. És millor que ho sàpigues. Perquè si treus el nas pels cavallets, et donaré un cop a l'esquena que et deixaré muda. No permetré que la policia em retiri la llicència, perquè ells saben prou bé que als meus cavallets no s'hi fan immoralitats.

JULI: S'hauria pogut estalviar la saliva, perquè si em dóna la gana de pujar als seus cavallets, pagaré l'entrada i hi pujaré. M'agradaria veure si algú s'atreveix a tocar-me.

SENYORA MUSKÁT: Vá, doncs, maca, vine demà. I prova d'entrar.

MARI: Ho provarem.

SENYORA MUSKÁT: Se n'armarà una que encara no s'ha vist mai al parc.

JULI: Que potser ens farà fora?

SENYORA MUSKÁT: Oi tant que et farà fora.

JULI: I si jo sóc més forta que vostè?

SENYORA MUSKÁT: No, no m'embrutaré pas les mans amb minyonotes com vosaltres. Us traurà el Liliom. Ell ja sap què s'ha de fer amb les nenes cregudes.

JULI: Que el Liliom em traurà a empentes?

SENYORA MUSKÁT: I tant, criatura, i amb una empenta que no sabràs ni d'on t'haurà vingut.

JULI: Que el Liliom... (*Calla de sobte.*)

La SENYORA MUSKÁT mira enrere. Entra LILIOM.

SENYORA MUSKÁT: Es pot saber què feies?

LILIOM: I a vostè què li importa. (*Mira JULI.*) Encara estem així?

JULI: Liliom, si us plau...

LILIOM *s'hi atansa i s'atura davant seu*: No cridis!

JULI, *apartant-se'n*: No crido.

LILIOM: Doncs això. (*A la SENYORA MUSKÁT:*) Quin problema hi ha? Què fa aquesta aquí?

SENYORA MUSKÁT: Que què fa? Diu bestieses. Parla quan hauria de callar. Ha estat expulsada dels cavallets. Mira't bé aquesta minyona, Liliom, mira't bé aquesta noia, l'he fet fora dels meus cavallets.

LILIOM: T'ha fet fora? Doncs vinga, cap a casa!

MARI: Vine aquí, deixa'ls estar. (*Empeny JULI.*)

JULI: Jo no em moc d'aquí. No m'ho deixaré fer.

SENYORA MUSKÁT: Si alguna vegada veus que ronda pels cavallets, no la deixis entrar. i si s'hi cola, la treus a empentes. Ho has entès?

LILIOM: Però què ha fet?

JULI, *alterada, seriosa*: Liliom... faci'm el favor de dir-me de tot cor... em faria fora si em trobés als cavallets?

SENYORA MUSKÁT, *a JULI*: Et faria fora.

MARI: No l'hi ha preguntat a vostè.

JULI: Faci'm el favor de dir-m'ho a la cara, Liliom. Em faria fora?

Pausa breu.

LILIOM: Et faria fora, filla meva, si hi hagués algun motiu.

Però si no n'hi hagués cap, per què t'hauria de fer fora?

MARI, *a la SENYORA MUSKÁT*: Què, ho veu?

JULI: Gràcies, Liliom!

SENYORA MUSKÁT: Que no ho has sentit, el que t'he dit? Si aquesta minyona gosa posar-hi els peus, l'hauràs de fotre al carrer. Ho has entès? No hi tolero magrejades, al meu establiment.

LILIOM: Quines magrejades?

SENYORA MUSKÁT: Ho he vist perfectament. No dissimulis.

JULI: Diu que vostè m'ha agafat per la cintura.

LILIOM: Jo?

SENYORA MUSKÁT: Sí, tu. No pateixis, que ho he vist.

LILIOM: Així doncs, no sóc lliure d'agafar les noies per la cintura? Ara li hauré de demanar permís si vull agafar algú per la cintura?

SENYORA MUSKÁT: Tu ets lliure de fer el que vulguis... Per mi te'n pots anar al llit amb ella si vols... però ella no té cap dret a... als meus cavallets no hi ha magrejades.

Pausa llarga.

LILIOM, *a la SENYORA MUSKÁT*: Doncs ara tanca la boca.

SENYORA MUSKÁT: Què has dit?

LILIOM: Que tanquis la boca i te'n tornis al teu establiment.

SENYORA MUSKÁT: Que què?

LILÍOM: Què vols d'elles? Vols barallar-te amb una escanyolida com aquesta només perquè l'he agafat per la cintura? Noia, vine als cavallets quan vulguis. Vine cada tarda i munta el cérvol més bonic. I si no tens diners, llavors el Liliom et pagarà l'entrada i si algú s'atreveix a tocar-te, llavors el Liliom li ensenyarà què volen dir aquests cinc dits a la cara.

SENYORA MUSKÁT: Tu ets un bandarria.

LILÍOM: I tu ets una porca.

JULI: Gràcies per la delicadesa, senyor Liliom.

SENYORA MUSKÁT: Que potser et penses que a tu no et puc fer fora? Per què, perquè ets el millor xarlatà del parc? Doncs et faig fora. Estàs despatxat.

LILÍOM: Perfecte.

SENYORA MUSKÁT: Si vols, et puc fer fora.

LILÍOM: Molt bé, ja ho has dit. Estic despatxat, molt bé. No cal que ho tornis a repetir.

SENYORA MUSKÁT: Ja tornes a fer el milhomes. Mira que ets bèstia...

LILÍOM: M'ha depatxat, oi? Doncs estic despatxat.

SENYORA MUSKÁT, *emocionada*: Per què sempre has de ser tan bèstia amb mi?

LILÍOM: Està bé, sóc un inútil. Em pensava que no se'm podria fer fora i ara ja estic despatxat, sóc un inútil.

SENYORA MUSKÁT: Vols fer anar en orris el meu negoci?

LILÍOM: Sóc un inútil. Ara hauré de fer el pallasso. Estic despatxat.

SENYORA MUSKÁT: No estàs despatxat. Només que aquesta minyona...

LILÍOM: Deixa-la estar.

SENYORA MUSKÁT: Li diré al Hózlinger que et faci una bona repassada, Liliom. Una vegada ja...

LILÍOM: Vés-te'n a casa. M'has despatxat, doncs ara fot el camp.

JULI, *temorosa*: Però, Liliom, faci el que pugui perquè no el faci fora.

LILÍOM: Tothom a callar.

JULI: Tota la bromia és per culpa meva.

LILÍOM: Demana-li perdó.

MARI: Ahà!

SENYORA MUSKÁT: Jo? A qui?

LILÍOM: A aquesta floreta. Vinga, va!

SENYORA MUSKÁT: Ni que em regaleessin la catedral. Ni que em regaleessin el pont de les Cadenes. Ni que el vell Rothschild em regalés tots els seus diners. I si s'acosta als meus cavallets, li clavaré una puntada que es passarà tota una setmana fent esses.

LILÍOM: Excel·lentíssima senyora, per favor. (*Es treu el barret.*) Ara faci el favor d'anar-se'n en silenci. Perquè jo encara no he pegat a cap senyora, llevat de la vídua Holcer, que es va haver d'estar tres setmanes al llit. Però si vostè, excel·lentíssima senyora, no se'n va d'aquí, i no deixa en pau aquesta pobra flor, li demostraré de debò que volen dir aquests cinc dits a la cara.

SENYORA MUSKÁT: Està bé, inaco, al capdavall tampoc no em fas cap falta. Que Déu t'empari, fill meu, demà no cal que vinguis. Estàs despatxat. (*Se'n va.*)

El capvespre cau ràpidament.

MARI, *francament compadida*: Pobre Liliom.

LILÍOM: Res de compadir-me, sinó també rebràs. (*A JULI:*) I tu tampoc no em compadeixis, minyoneta preciosa.

JULI, *espantada*: Jo no l'he compadit, Liliom.

LILÍOM: Sí, m'estàs compadint, t'ho veig a la punta del nas. Tu també rebràs. Fas una cara com si ara el Liliom hagués d'anar a pidolar només perquè la senyora vídua de Muskát l'ha despatxat. Mira'm, floreta, a mi m'han despatxat d'atraccions molt més distingides. La senyora Muskát ja pot intentar impressionar-me, que no està a la meua alçada.

JULI: Però ara què farà. Liliom?

LILIOM: Ara, filla meva, em prendré una cervesa. Això ho has d'aprendre: qualsevol moment difícil es cura amb una cervesa.

JULI: Ho veu, és un moment difícil.

LILIOM: Ara només em preocupa la cervesa, filla meva.

MARI: Doncs ara...

LILIOM: Ara què?

MARI: Doncs que ara ja es pot quedar amb nosaltres, Liliom.

LILIOM: Em pagaràs la cervesa tu?

Silenci llarg.

LILIOM, a JULI: I tu? (*Silenci.*) Quants diners tens?

JULI: Vuit.

LILIOM: I tu?

MARI mira a terra vergonyosament i no respon.

LILIOM, *sever*: Quants en tens?

MARI comença a ploriquejar.

LILIOM: Ara ja ho sé. Per això no cal plorar. Quedeu-vos aquí, el Liliom se'n va als cavallets a buscar el frac, el barret de molla i les quatre nudes, després anirem junts als jardins Hungària. No tingueu por: pagaré jo. Espereu-me aquí al banc. (*Se'n va. Les noies se'l queden mirant.*)

MARI *copeja* JULI: El compadeixes?

JULI: I tu?

MARI: Sí, una mica. Però tu te l'has quedat mirant d'una manera...

JULI *s'asseu*: No me l'he quedat mirant. Només em sap greu que l'hagin despatxat.

MARI, *orgullosa*: L'han fet fora per culpa nostra. Perquè li agrades.

JULI: No li agrado.

MARI: Sí, li agrades. (*Coquetejant:*) Jo també en tinc un, a qui li agrado. (*També s'asseu.*)

JULI: Què vols dir?

MARI: No t'ho volia dir fins que tu també en tinguessis un. Però ara t'ho explicaré. (*Vantant-se'n:*) El meu cor ha trobat l'amor!

JULI: I no et fa vergonya?

MARI: Gens. Hi ha un dolç amor al meu cor.

JULI: I doncs, qui és?

MARI: Un soldat.

JULI: Quina mena de soldat?

MARI: Això no t'ho sé dir exactament. Un soldat. Quantes menes n'hi ha?

JULI: Doncs moltes. Hi ha hússars, artillers, canoners i soldats d'infanteria.

MARI: I el que fa de cobrador al tramvia, també és un soldat?

JULI: No és un soldat. És un cobrador.

MARI: I un policia? Un policia no és un soldat?

JULI: No. Només és policia, pot ser comissari o agent.

MARI: Però porta espasa. El cobrador no porta espasa. Qui porta espasa és un soldat.

JULI: Els guàrdies de gala també porten espasa i no són soldats.

MARI: Llavors qui és soldat?

JULI: Ja t'ho he dit. Un oficial és un soldat. I un legionari també és un soldat.

MARI: I com puc saber si és un soldat?

JULI: Si porta espasa i no és un policia. Això és tot.

MARI: I els carrabiners? Aquests van vestits de verd.

JULI: El teu va vestit de verd?

MARI: Déu me'n guard! I ara! Vestit de verd!

JULI: Els que van vestits de verd, només són soldats a mitges.

MARI: I els que van vestits de color bordeus?

JULI: Aquests són legionaris. Però només els pantalons. Els artillers del castell porten una faixa. Si van vestits de marro, són soldats ferroviaris, o simples canoners. Ja ho aprendràs si véns pel parc durant un any, com jo. Però ara encara ets de poble.

MARI, *una mica desesperada*: Però com puc saber si és un soldat o no?

JULI: Per una cosa.

MARI: Quina cosa?

JULI: Una cosa. (*Pausa. MARI posa cara d'ofesa.*) Per què plores?

MARI: Perquè et burles de mi! Te'n rius de mi. Perquè tu ets de Budapest i jo en canvi acabo d'arribar. Com podria saber qui és soldat? Explica-m'ho i no et burlis més de mi.

JULI: Escolta'm bé. Al soldat només se'l pot reconèixer d'una manera. Per com saluda. És l'única manera.

MARI: Està bé.

JULI: Què dius?

MARI: Dic que està bé. Perquè l'Hugó... l'Hugó...

JULI, *rient i burlant-se'n*: Què?

MARI: Hugó. Es diu així: Hugó. És el seu nom.

JULI: I què fa?

MARI: L'Hugó... (*Plora amargament.*)

JULI: Ja hi tornes? Per què plores, ara?

MARI: Perquè te'n rius de mi...

JULI: No me'n ric. Però quan dius "Hugó, Hugó...", se m'escapa. (*Fent broma:*) Com dius que es diu?

MARI: Ara no t'ho vull dir.

JULI: Si no m'ho vols dir és perquè no és un soldat.

MARI, *avergonyint-se*: Doncs t'ho dic.

JULI: A veure?

MARI: No t'ho dic. (*Sanglota.*)

JULI: No deu ser un soldat. Segurament és un empleat de correus, un carter.

MARI: No, no. M'estimo més dir-t'ho.

JULI: I bé?

MARI, *il·luminant-se-li la cara*: Però no em miris. Mira cap enllà, llavors t'ho diré.

JULI gira el cap.

MARI, *ara ni ella mateixa pot aguantar-se el riure*: Hugó. (*Ella també riu.*) És el seu nom. Hugó. Hugó, el soldat Hugó.

JULI: Quina mena de soldat és?

MARI: Vermell.

JULI: Els pantalons?

MARI: No.

JULI: La casaca?

MARI: Tampoc.

JULI: Doncs què?

MARI, *alçant la veu —trionfalment—*: La gorra!

Pausa llarga.

JULI: Això és un camàlic, carallot! Si porta una gorra vermella és un camàlic. Ni espasa, ni escopeta.

MARI, *encenent-se-li els ulls*: Però saluda. M'acabes de dir que és la manera de reconeixè'ls.

JULI: No saluda. Simplement diu bon dia.

MARI: A mi sempre em saluda. Perquè es diu Hugó. no pot ser un soldat? Saluda, porta una gorra vermella, i es passa tot el dia dret en una cantonada, vigilant.

JULI: I què fa?

MARI: Escup.

JULI: És un camàlic, filla meva. Aquesta és la seva categoria.

MARI: I el Liliom què, quina categoria té?

JULI, *una mica indignada*: I ara per què parles del Liliom? Què hi té a veure, amb mi?

MARI: El mateix que l'Hugó amb mi. Si tu te'n rius de l'Hugó, jo també me'n riuré del Liliom.

JULI: Jo al Liliom no li he dit res. Ell m'ha abraçat als cavallets. No li he pogut dir que no m'abracés, perquè ja m'estava abraçant.

MARI: I que potser no t'ha agradat?

JULI: No.

MARI: Llavors per què no te'n vas a casa, per què l'esperes?

JULI: Perquè ens ha dit que l'esperéssim.

Apareix LILIOM, gran silenci.

LILIOM: Encara sou aquí? Per què no heu marxat cap a casa?

MARI: Ha dit que ens esperéssim.

LILIOM: Sempre xerres tu. Qui t'ha preguntat?

MARI, *replicant*: Doncs m'ha preguntat que per què...

LILIOM: No callaràs? Què n'he de fer, amb dues? Jo ho deia només per una. L'altra que se'n vagi a casa.

Pausa.

MARI: Va, anem.

JULI: Doncs anem.

No es mouen.

LILIOM: Una de les dues que se'n vagi a casa. On serveixes?

MARI: A casa els senyors Brájer, el director. Carrer Damjánovics, número vint.

LILIOM: I tu?

JULI: Jo també serveixo en aquesta casa.

LILIOM: Doncs que una de les dues se'n vagi a casa. Quina es vol quedar? (*No hi ha resposta.*) Per què no dieu res?

MARI, *com si fos una cosa molt important*: Si es queda la despatxaran.

LILIOM: A qui?

MARI: A la Juli. Només té lliure fins a les set.

LILIOM: Et despatxaran?

JULI: Sí.

LILIOM: I a mi no m'han despatxat? Què?

JULI: Sí... a vostè també l'han despatxat.

LILIOM: Què, ho veus?

MARI: Llavors, me'n vaig, Juli?

JULI: Jo... jo no puc contestar per tu. Mari.

MARI: Doncs queda't, si és el que vols, Juli.

LILIOM: I després la despatxaran.

MARI: Llavors, me'n vaig, Juli?

JULI, *incòmoda*: Ai! Què vols que et digui, Mari?

MARI: Tu saps millor que jo el que he de fer.

JULI, *amb veu molt tendra, fluixeta*: Doncs vés-te'n a casa, sisplau, Mari.

MARI *marxa a poc a poc, picant amb els talons a cada passa, però torna de la mateixa manera*: Hola! (*Espera un moment, després, veient que JULI no es mou, finalment se'n va.*)

Ja s'ha fet fosc. Durant la conversa següent, es van encenent molts petits punts lluminosos a la llunyania: al parc, encenen les làmpades de gas. LILIOM i JULI seuen al banc, mentrestant sona un orgue de maneta molt lluny, molt fluixet, a penes audible. Aquest so segueix el diàleg però amb discontinuïtat, ara s'afluïxa, ara torna a sentir-se, com si estigués empès pel vent. Escadusserament també es poden sentir veus humanes en la llunyania, molt de tant en tant el so d'un xiulet de joguina, molt de tant en una modesta dringadissa. Va fent-se més i més fosc fins al final de l'escena, no hi ha claror de lluna, només el cel de primavera lluu un blau fosc transparent.

LILIOM: Doncs ara estàs igual que jo.

JULI no contesta.

LILÍOM: Ara... tu tampoc tens feina.

JULI no contesta. A partir d'ara la conversa va tornant-se més silenciosa, de manera que al final s'apaga en un xiuxiueig flui.xet.

LILÍOM: Has sopat?

JULI: No.

LILÍOM: Vols anar a sopar a la terrassa d'una cerveseria?

JULI: No.

LILÍOM: Doncs anem a un altre lloc?

JULI: No.

Pausa.

LILÍOM: No fa gaire que véns al parc. Només t'hi he vist tres cops. No hi havies estat cap altra vegada?

JULI: Hi havia estat.

LILÍOM: I m'havies vist. oi?

JULI: L'havia vist.

LILÍOM: Sabies que jo era el Liliom?

JULI: M'ho havien dit.

LILÍOM: Tens xicot?

JULI: No en tinc.

LILÍOM: No diguis mentides!

JULI: No en tinc. Si en tingués, ho diria. No n'he tingut mai.

LILÍOM, *amb un gest silenciós*: I ara! Quina mentidera. Et deixaré aquí ara mateix.

JULI: Doncs no n'he tingut.

LILÍOM: N'has tingut.

JULI, *amb to de recriminació una mica dolorosa*: Per què ho dius, que n'he tingut?

LILIOM: Perquè de seguida t'has quedat aquí amb mi, tu, espavilada. Ja saps de què va tot això.

JULI: No sé de què va, Liliom.

LILIOM: I ara em diràs que tampoc no saps per què t'estàs aquí asseguda... aquí amb mi a les fosques. Si no haguessis tingut mai un soldadet o altre, no t'hauries quedat tan fàcilment. Tu ja has sortit amb algú i per això t'has quedat. I si no, per què ets aquí?

JULI: Per no deixar-lo sol.

LILIOM: Ets carallot, floreta. Jo en podria tenir moltes si volgués. I no només minyones, sinó també donzelles, institutius i fins i tot senyores franceses... Vint dones si molt convingués.

JULI: Ja ho sé, Liliom.

LILIOM: Què saps?

JULI: Que les dones l'estimen. No m'estic aquí asseguda per això. Sinó perquè s'ha portat bé amb mi.

LILIOM: I només per això t'estàs aquí? Doncs ja te'n pots anar a casa.

JULI: Ara ja no hi vaig. M'he quedat.

LILIOM: Saps qui em recordes? Una vegada vaig tenir una amant, espera, ara t'explico com va anar. Una vegada, al vespre, quan ja havíem apagat els llums dels cavallets...

Vénen a fer una batuda policial. Entra el POLICIA vestit de paisà, s'acosta a poc a poc al banc on hi ha asseguda la parella. El POLICIA parla oficialment, fluïxet i sense cap agitació.

POLICIA: Qui dimonis és, vostè?

LILIOM: Jo?

POLICIA: Aixequin-se davant la policia. (*Colpeja LILIOM, aquest s'aireca.*) Com es diu?

LILIOM: Endre Závoczki.

JULIA comença a plorar.

POLICIA: No plori, que no ens la menjarem. És una batuda policial. (*A LILIAM:*) De què dimonis fa, vostè?

LILIAM: De malabarista.

POLICIA: Però si és el Liliom... A tu ja t'he vist un parell de vegades a la presó del districte. Per a qui treballes ara?

LILIAM: Als cavallets de la vídua Muskát.

POLICIA: I per què no te'n vas cap a casa?

LILIAM: Doncs... perquè aquí... m'estic assegut amb aquesta noia.

POLICIA: És la teva xicota?

LILIAM: No.

POLICIA: I tu, es pot saber qui ets?

JULIA: Júlia Zeller.

POLICIA: Minyona?

JULIA: Dona de fer feines. A casa del senyor Kólics, funcionari dels ferrocarrils nacionals, al carrer Damjánovics, vint.

POLICIA: A veure les mans. (*Mira els palmells de JULIA.*) Minyona. I per què t'estàs aquí asseguda amb aquest bandararra? Per què no te'n vas a casa?

JULIA: És el meu dia de festa, agent.

POLICIA: Seria millor per a tu si no seguessis aquí amb aquest mala peça. Et prendrà els diners. Nosaltres ja coneixem aquest home. Segueix les minyones carallots com tu; et prendrà els diners, i llavors tu vindràs a denunciar-lo a la seu del districte, però jo et faré fora amb un cop de peu.

JULIA: Si se'm permet, no tinc ni un cèntim.

POLICIA: Ho has sentit, Liliom?

LILIAM: No m'estic amb ella per prendre-li els diners.

POLICIA: Tanca la boca, tu, no contestis. (*El copeja:*) T'he de fer saber, noieta, amb quina mena de persona estàs. Aquest és un seductor de minyones i per això treballa als cavallets. Promet a les criadetes que es casarà amb elles i després els pren els diners i l'anell.

JULI: Tampoc no tinc anell.

POLICIA: No contestis. Jo no hi tinc res a veure, però pots estar contenta que t'hagi avisat. No sóc el teu pare, gràcies a Déu. És un seductor de minyones, un cabronàs. Després vindràs a denunciar-lo. No li has de tenir por, pots venir amb mi. La policia secreta t'acompanyarà a casa.

JULI: És obligatori?

POLICIA: No és obligatori.

JULI: Llavors em quedo aquí, agent.

POLICIA: Jo ja t'he advertit.

JULI: Gràcies per la seva bondat, agent.

POLICIA: Me'n vaig.

Se'n va el POLICIA. JULI i LILIOM a poc a poc tornen a seure al banc. Pausa breu.

JULI: Bé, i després?

LILIOM, *pensatiu*: Què?

JULI: M'havia començat a explicar una cosa.

LILIOM: Havia començat...?

JULI: Havia tingut una amant. Ha dit: una vegada al vespre, després d'haver apagat els llums dels cavallets... M'estava explicant això.

LILIOM: Sí. Doncs, quan vam haver apagat els llums dels cavallets... va venir una daixonses... una noia, amb un gran mocador... i... doncs que va venir... i... digues, si... no tens... gens de por aquí... amb mi? El que ha dit la policia... de la mena que sóc... que prenc els diners...

JULI: No caldrà que me'ls prengui. Ara mateix no en tinc, i si en tingués... jo... els hi donaria. Tots.

LILIOM: A mi?

JULI: Si me'ls demanés...

LILIOM: Així que ja hi ha hagut algú... a qui els hi has donat?

JULI: No.

LILIOM: Mai no has tingut xicot?

JULI: No.

LILIOM: Però sí que has sortit amb algú, algú amb qui sorties, de tant en tant...

JULI: Sí.

LILIOM: Així doncs. L'estimaves.

JULI: Per què em turmenta, Liliom? No l'estimava, només de tant en tant sortíem junts.

LILIOM: On anàveu?

JULI: Aquí, al parc.

LILIOM: I la teva virtut, on la vas perdre?

JULI: Jo no tinc virtut.

LILIOM: Però en devies tenir.

JULI: No n'he tingut mai. Jo sóc una persona decent.

LILIOM: Però alguna propineta li devies donar al soldadet.

JULI: Per què em turmenta, Liliom?

LILIOM: L'hi vas donar?

JULI: Havia de fer-ho. Però no l'estimava.

LILIOM: I a mi, m'estimes?

JULI: No, Liliom.

LILIOM: Llavors, per què t'estàs aquí asseguda amb mi?

JULI: M'estic aquí i prou.

LILIOM: No vols venir a ballar amb mi?

JULI: No. He de mirar per la meva decència.

LILIOM: Per què?

JULI: Perquè no vull casar-me mai. Si es donés el cas que algun dia em casés, llavors no em faria res, tant me faria tot. Però no em casaré, i per tant he de fer tots els possibles perquè els homes em segueixin respectant.

LILIOM: I si ara et digués que et casessis amb mi... la perdries?

JULI: Amb tu?

LILIOM: Oi que ara comences a espantar-te? Perquè ara et vénen a la memòria les paraules de la policia! Ara estàs espantada!

JULI: Jo no, Liliom. Que digui el que vulgui, la policia.

LILIOM: No t'atreviries a casar-te amb mi...?

JULI: Jo només sé que si estimés algú, no em faria por res. ni la mort.

LILJOM: Et casaries amb un mala peça com jo? Si... m'estimessis?

JULI: Si l'estimés, no m'importaria gens... Liliom.

Pausa.

LILJOM: Has dit que... no m'estimes... Llavors per què no te'n vas a casa i en paus?

JULI: Ara ja no puc anar a casa. Perquè ara ja se n'han anat tots a dormir.

LILJOM: Han tancat la porta?

JULI: Sí.

Pausa.

LILJOM: D'un inútil també se'n pot fer un home com cal.

JULI: Sí.

Pausa.

LILJOM: No tens gana?

JULI: No.

Pausa.

LILJOM: Bé... i... si et prenguéss els diners? Si en tinguessis.

JULI: Doncs me'ls hauria pres.

Pausa.

LILJOM: Només... hauria... d'anar-hi i... la senyora Muskát em tornaria a agafar. Llavors tornaria a tenir...

Pausa, és fosc.

JULI, *molt fluïret*: Allà... no hi torni...

Pausa.

LILIOM: Aquí hi ha moltes acàcies.

Pausa

JULI: No hi torni, allà.

Pausa.

LILIOM: Sí... aquella... de seguida em tornaria a agafar... jo sé per què... i ella també ho sap...

Pausa.

JULI: Ara jo també les noto... són flors d'acàcia...

Pausa.

LILIOM: Acàcies blanques.

Pausa.

JULI: El vent les ha portat fins aquí.

Callen. Pausa llarga. TELÓ.

Segona escena

En un estudi fotogràfic d'instantànies al parc. Hi ha una palissada darrere de la qual es poden veure les garites del parc d'atraccions. Al darrere, una cabina, on hi ha una entrada que es pot tancar amb cortines. En la mateixa palissada hi ha una finestra atrotinada. Venint de l'esquerra una garita coberta limita amb un petit pati, dues portes obren la garita. Al davant de tot hi ha l'habitació on viu la família de LILIOM, més enrere hi ha la cambra fosca per al revelatge. A la dreta de l'escenari hi ha la rebotiga del fotògraf. En un angle hi ha el trípede amb la càmera fotogràfica. A l'esquerra de la palissada del fons hi ha, recolzat, un canapè. És de matí. JULI i MARI són allà.

MARI: M'han dit que va pegar al Hózlinger.

JULI: Li va pegar.

MARI: Però si el Hózlinger és molt més fort.

JULI: Doncs li va pegar. Va agafar-lo d'una manera i li va poder pegar. Perquè no és la força el que compta, sinó l'habilitat.

MARI: I la policia se'l va endur.

JULI: Sí, se'l van endur, però l'endemà va tornar a casa. Ara fa dos mesos que vivim aquí, a casa del fotògraf, la policia ja se l'ha endut dues vegades. Però no l'han pogut condemnar mai.

MARI: Per què?

JULI: Perquè era innocent.

SENYOR HOLLUNDER *és un senyor molt vell. Tragina un gran feix de llenya pel pati. Entra pel darrere, i s'encamina cap a l'esquerra: Té una barra que no se l'acaba. Té unes penques que no se les acaba! Ni treballa ni roba, però crema la poca llenya dels altres, de la gent pobra. I ni tan sols li cau la cara de vergonya. On s'és vist, un home sa i fort com ell!*

JULI: Gràcies.

SENYOR HOLLUNDER: A la gent d'aquesta mena els haurien de fer fora del país, i no als treballadors honrats. És un bandarra inútil.

MARI: Qui és?

JULI: El fotògraf. Un parent del Liliom. Ens deixa viure de franc a casa seva.

MARI: Per què porta llenya?

JULI: Porta de tot. Si no fos per ell, viuríem de l'aire. És un bon home, només que xerra massa.

Pausa.

MARI, *una mica vergonyosa*: Ara ja sé que no és soldat.

JULI: Encara surts amb ell?

MARI: Sí, sortim junts.

JULI: El veus sovint?

MARI: Sí. M'ho vol demanar.

JULI: Que et casis amb ell?

MARI: Que em casi amb ell.

JULI: Què, ho veus com no és un soldat. (*Pausa.*)

MARI, *vergonyosa, però vanagloriant-se una mica*: Ara coquetejo amb ell.

JULI: Ah, sí? Com?

MARI: Ell em proposa que anem al parc, però jo no hi vaig. Després em promet que em comprarà mocadors, però tampoc no hi vaig. Llavors m'acompanya a casa molt content i li dic bona nit a la porta.

JULI: I això és coquetejar?

MARI: Sí, això. Està prohibit, està prohibit, però el meu cor hi té dret.

JULI: No discutiu mai?

MARI: Només quan es posa sensual.

JULI: Sensual?

MARI: M'agafa la mà i passegem així. Després vol fer-la anar amunt i avall, i jo no l'hi deixo fer. Jo li dic: "Vols parar."

I ell em diu: “Per què ets tan esquerpa?” I vol que anem agafats de les mans una altra vegada, amunt i avall, i jo no l’hi deixo fer. No l’hi deixo fer durant una bona estona, i al final l’hi deixo fer una vegada. Llavors balancegem les mans. Amunt i avall, amunt i avall, i això és la sensualitat. També està prohibit, però és un dret del meu cor.

JULI: Així ets feliç?

MARI: Més que feliç! I el més bonic de tot és l’amor ideal.

JULI: També n’hi ha?

MARI: En aquesta època, a les tres de la matinada ja es fa de dia.

Doncs llavors ja hi ha hagut el coqueteig, i també la sensualitat, i, és un dret del meu cor, llavors ve l’amor ideal. Seiem al banc i l’Hugó m’agafa la mà. No bevem vi, només una llimonada. Perquè l’Hugó no és un borratxo. Llavors recolza el cap a la meva cara i ens estem callats. Després se li tanquen els ulls de son i el cap li rellisca per la meva cara, perquè s’ha adormit. Així i tot, en somnis, em continua agafant la mà. I jo me’l miro per tots costats, i oloro el perfum de les flors, perquè ja és de dia. Però ell no el sent, perquè dorm. I jo també voldria dormir, però no m’adormo. Ens estem així tots dos. I això és l’amor ideal. (*Pausa llarga.*)

JULI: Va sortir ahir al vespre i encara no ha tornat.

MARI: Aquí tens setze cèntims. Els he estalviat del tramvia.

Vuit de l’anada i vuit de la tornada. Acompanyo la senyoreta a la classe de música. Però hi hem anat a peu. Aquí els tens, agafa’ls. (*Els hi dona.*)

JULI: Amb això ja fan tres florins amb quaranta-sis.

MARI: Tres florins amb quaranta-sis.

JULI: No va a treballar.

MARI: És mandrós?

JULI: No sap cap ofici. I no serveix per fer d’operari. Es grata la panxa.

MARI: Això no està bé.

JULI: Sí, això no està bé. Els Kólics ja han trobat una altra noia?

MARI: Ja és la tercera des que te'n vas anar. L'Hugó serà oficialista. L'han agafat al despatx d'un advocat de l'estat. També li donaran un pis.

JULI: No vol tornar als cavallets. Li pregunto per què i no m'ho diu. Dilluns passat em va pegar.

MARI: I tu t'hi vas tornar?

JULI: No.

MARI: Per què no el deixes?

JULI: No el deixo.

MARI: Per què?

Pausa.

SENYOR HOLLUNDER *porta una caldera d'aigua de la cuina.*

Rondinant: Jugar a cartes, això sí que ho sap fer, i barallar-se, d'això també en sap, i prendre els diners de les minyones, perquè la policia l'hi permet. El torner ha estat aquí.

JULI: Porta aigua per a la sopa?

SENYOR HOLLUNDER: El torner ha estat aquí. És un home moreno i guapo. Vidu amb dos fills. Té diners i un negoci.

JULI, a MARI: No fan quaranta-sis. En total són tres florins amb seixanta-sis.

MARI: Sí, jo també he comptat seixanta-sis.

SENYOR HOLLUNDER: Et donaria feina i es casaria amb tu. Ja ha estat aquí sis vegades. I té dos fills.

JULI: Deixi, no es cansi, oncle Hollunder, ja portaré l'aigua jo.

SENYOR HOLLUNDER: S'espera allà fora.

JULI: No cal que s'esperï.

SENYOR HOLLUNDER: De seguida vindrà i et tornarà a pegar.

(Sortint i rondinant:) Perquè de barallar-se sí que en sap, i de pegar a les senyoretetes guapes. I no li cau la cara de vergonya, perquè la policia, aquestes coses... les hi permet... *(Surt pel darrere.)*

MARI: El torner es vol casar amb tu?

JULI: Sí.

MARI: I per què no te'n vas amb ell?

JULI: Perquè no.

MARI: Però si el Liliom et pega i et clava bufetades només perquè és el Liliom!

JULI: Perquè és el Liliom.

MARI: Però si és un arreplegat.

JULI: També n'hi ha d'haver, d'arreplegats.

MARI: Quan seia al banc amb tu... vaig veure... que era dolç.

JULI: Va ser dolç.

MARI: Després es va tornar salvatge?

JULI: També es va tornar salvatge. Però quan sèiem al banc, era dolç. Ara, de tant en tant està dolç. Molt dolç. A la tarda, sent les notes de l'orgue de maneta. Li fa mal. És llavors quan es posa dolç.

MARI: I què diu?

JULI: No diu res. Està tan guapo quan és dolç... Els ulls se li fan grossos i lletjos. I després es queda mirant així.

MARI: I mira els teus ulls?

JULI: De biaix, més aviat. Jo tampoc no el puc mirar, perquè no li agrada. I tot plegat és perquè no té feina. Per això em va pegar dilluns.

MARI: Perquè ell no treballa? Doncs aquesta sí que és bona. Pegar-te perquè no treballa!!

JULI: Perquè pateix.

MARI: Et va fer mal?

JULI: No.

Pausa.

SENYORA MUSKÁT *entra des del darrere tota endiumenjada:*

Bon dia! El Liliom és a casa?

JULI: No hi és.

SENYORA MUSKÁT: Ha sortit?

JULI: Encara no ha tornat.

SENYORA MUSKÁT: Llavors, l'esperaré. (*Seu.*)

MARI: Com s'atreveix a entrar aquí?

SENYORA MUSKÁT: Que ets tu la mestressa de casa, maca? Vigila, perquè si vull et puc fer callar de mala manera!

MARI: Com s'atreveix entrar a casa de la Juli?

SENYORA MUSKÁT, *a JULI*: No li facis cas, preciosa. Ja veig que tu sí que saps per què he vingut. Vull donar feina a aquell esparracat.

MARI: A ell no li cal la seva feina.

SENYORA MUSKÁT, *a la JULI*: No li facis cas, bonica. No havia vist mai ningú tan estúpid i ruc.

MARI: Adéu.

JULI: Adéu.

MARI, *des del llindar de la porta del darrere*: Seixanta-sis.

JULI: Sí.

MARI: Adéu. (*Se'n va.*)

JULI va cap a la porta de l'habitació.

SENYORA MUSKÁT: A casa meva, cada dia cobrava una corona. I els diumenges, un florí. Els clients li pagaven cervesa i cigars.

JULI s'atura a la porta i no li contesta.

SENYORA MUSKÁT: S'estimaria més morir-se de gana que demanar-me perdó. Però tant me fa. També el tornaré a agafar sense que em demani perdó.

JULI no contesta.

SENYORA MUSKÁT: He de confessar que la gent pregunta on s'ha ficat. Jo he de vetllar pel meu negoci. Per a mi es podria morir de gana. No li aniria al darrere si no fos bo per al meu negoci.

Per la porta del darrere entren LILJOM i FICSUR.

JULI: Hi ha la senyora Muskát.

LILJOM: Ja la veig.

JULI: Almenys podries dir bon dia!

LILJOM: Amb què em surts ara? Per què em busques les pessigolles?

JULI: No et busco les pessigolles.

LILJOM: Doncs tanca la boca. Perquè si no em vindràs que si tot el dia faig el cràpula, que si no tinc cap sou, que si no tinc res per dinar.

JULI: Jo no dic res.

LILJOM: Però et veig a la cara que ho vols dir. Fug d'aquí, que si no hi tornarà a haver ball de bastons. (*Es passeja enfadat. Tothom li té por, quan passa pel costat d'algú, se n'aparta.*)

FICSUR sembla que cerqui alguna cosa al terra. Camina a pas de bou.

SENYORA MUSKÁT, *de sobte, escriu FICSUR*: Tu ets qui el porta pel camí de la perdició. Tu el portes a jugar a cartes als antres de mala mort. Et faré tancar a la presó.

FICSUR: Vostè no està a la meva alçada. (*Surt per la porta del darrere i passeja per fora. Pausa.*)

JULI: Hi ha la senyora Muskát.

LILJOM: Que parli ella, si vol alguna cosa.

SENYORA MUSKÁT: Per què vas amb el Ficsur? Algun dia se t'endurà a robar.

LILJOM: Vaig amb qui vull. Què vol?

SENYORA MUSKÁT: Ja ho saps.

LILJOM: No ho sé.

SENYORA MUSKÁT: Per què et penses que sóc aquí? Potser creus que et vinc a fer una visita de cortesia, a tu, esparracat?

LILIOM: Li dec alguna cosa?

SENYORA MUSKÁT: També em deus alguna cosa, però no t'ho tinc en compte. Fas com si vingués a casa teva a reclamar-te diners. Tens tants ingressos...! Ja ho saps prou bé, per què sóc aquí.

LILIOM: Però si ha contractat el Hózlinger.

SENYORA MUSKÁT: Sí, l'he contractat.

LILIOM: Sap fer la feina tant com jo.

SENYORA MUSKÁT: Sí, en sap. Tampoc no el despatxaré. Però no en tinc prou amb un empleat. N'hi cabrien dos.

LILIOM: Mai no n'ha tingut dos. Jo sempre havia estat l'únic encarregat.

SENYORA MUSKÁT: Doncs, podria fer fora en Hózlinger.

LILIOM: Per què l'hauria de fer fora, si fa tan bé la feina?

SENYORA MUSKÁT *arronsa les espatlles*: Sí, en sap. (*Fins ara no havia mirat LILIOM.*)

LILIOM, *a JULI*: Fuig, demana cafè al fotògraf.

Juli surt pel darrere.

LILIOM: Així doncs, el Hózlinger sap fer bé la feina?

SENYORA MUSKÁT *es gira devers ell, el mira*: Per què no dorms a les nits? Fas una fila horrible.

LILIOM: Així... el Hózlinger aquell, sap fer bé la feina?

SENYORA MUSKÁT: Aparta't els cabells del front! (*LILIOM es toca els cabells.*)

LILIOM: Deixa estar els meus cabells.

SENYORA MUSKÁT: Ja ho deixo estar, no pateixis. Si t'hagués dit que te'ls deixessis penjar fins als ulls, te'ls hauries pentinat enrere. He sentit dir que has pegat a aquesta... aquesta...

LILIOM: Tu no hi tens res a veure.

SENYORA MUSKÁT: Quina peça que estàs fet. Pegar a una pobre escanyolida! Si te n'has cansat, deixa-la, però no és d'home pegar a una criatura feble.

LILIOM: Que la deixi...? I què més...?

SENYORA MUSKÁT: Ai, mi-te'l, ja torna a fer el milhomes... (*Molt incòmoda:*) Ja m'està bé, això em passa per anar-te al darrere. A quines coses m'he d'exposar per portar el negoci a bon port! Si pogués vendre els cavallets, no t'hauria de veure mai més.

LILJOM: No et va bé?

SENYORA MUSKÁT: Si tens una mica de senderi, tornaràs. Et pagaré bé.

LILJOM: Però si igualment sempre està ple...

SENYORA MUSKÁT: Sí, està ple, està ple. Però aquest no és el motiu.

LILJOM: Dignes tranquil·lament que em trobes a faltar.

SENYORA MUSKÁT: Jo no et trobo a faltar, són les minyones... demanen per tu... si tens seny, tornaràs.

LILJOM: I deixar aquesta...

SENYORA MUSKÁT: Que potser no li pegues?

LILJOM: No li pego. Quins rumors són aquests. Només li he clavat una bufetada i la ciutat en va plena. D'això no se'n diu pegar.

SENYORA MUSKÁT: Està bé, està bé, no he dit res. No vull entrar en aquest tema.

LILJOM: Que li pego...!

SENYORA MUSKÁT: No sé què li veus. Ja fa dos mesos que t'estàs aquí amb ella... avorrit de la vida. Quan allà tindries... els cavallets... i atraccions... i diners... es pot ser tan burro... com per deixar escapar la bona vida...? (*El mira fixament.*) On has estat aquesta nit que fas aquesta fila tan lamentable?

LILJOM: Deixa-ho córrer.

SENYORA MUSKÁT: Mai no t'havia vist amb aquest aspecte. Aquí t'estàs consumint. (*Pausa.*) He comprat un nou orgue de maneta.

LILJOM, *fluixet*: Ja ho sé.

SENYORA MUSKÁT: Com ho saps?

LILJOM: Se sent des d'aquí.

SENYORA MUSKÁT: És bo, oi?

LILÍOM: Molt bo. Sona tan... tan bé.

SENYORA MUSKÁT: Els cavallets giren molt bé. També tenen quatre miralls nous. I he llençat aquells dos cavalls negres, els que tenien les orelles trencades.

LILÍOM: I què has posat al seu lloc?

SENYORA MUSKÁT: A veure si ho endevines.

LILÍOM: Unes zebres.

SENYORA MUSKÁT: No. Un cotxe.

LILÍOM: Un cotxe?

SENYORA MUSKÁT: Això mateix. Amb botzina. El dels meus cavallets és el primer. Un cotxe maco i vermell. tothom hi vol seure perquè té botzina. La fan anar, toquen la botzina, està de moda.

LILÍOM: Un cotxe...

SENYORA MUSKÁT: Sí. Si saps el que et convé, tornaràs. Per què et corques aquí? Allà hi ha el teu art, és el teu món. Tu ets un artista. Tu no ets un home per estar casat honradament.

LILÍOM: I que deixi aquesta petita...

SENYORA MUSKÁT: Que què serà d'ella? Tornarà a fer de minyona.

LILÍOM: Pobra floreta!

SENYORA MUSKÁT: Allà hi ha el teu art, és el teu món. Cervesa, cigars de Virgínia, una corona els dies de cada dia, i dues els diumenges. I també t'he comprat un rellotge.

LILÍOM: No és de les que tornaria a fer de minyona.

SENYORA MUSKÁT: No pateixis. que no es penjarà. Si totes s'haguessin de penjar...

LILÍOM *mentrestant l'esguarda una mica i diu amb molta satisfacció*: Així els clients no volen el Hózlinger!?

SENYORA MUSKÁT: Ja ho saps, esparracat, ho saps prou bé.

LILÍOM: Doncs...

SENYORA MUSKÁT: Estaràs de bon humor, que ja és alguna cosa. Tindràs una vida regalada, amb una pila de noies guapes,

i cervesa, i cigars. i música. tindràs una vida regalada, i també et donaré l'anell del meu difunt marit. Va, què més vols?

LILIOM: No és de les que tornaria a fer de minyona. Però... doncs... no em faria res si... però jo continuo amb ella... podria quedar-me amb ella... encara que tornés a l'art...

SENYORA MUSKÁT: Apa!

LILIOM: Què vol dir, "apa"?

SENYORA MUSKÁT: Les noies se'n fotrien de tu... Portar la setmanada a la seva senyora... on s'és vist que un home casat... si ho sabessin ja et dic jo que es farien un panxó de riure.

LILIOM: Jo ja sé el que vols.

SENYORA MUSKÁT *abaixa els ulls*: Fanfarronejar, això és el que saps fer.

LILIOM: Així que em donaries l'anell.

SENYORA MUSKÁT *li allisa els cabells ben allisats*: És teu.

LILIOM: La veritat és que no estic bé aquí a casa.

SENYORA MUSKÁT *continua allisant-los-hi*: Ningú no et cuida.
(Pausa.)

Juli entra i deixa una tassa de cafè. La SENYORA MUSKÁT retira la mà del cap de LILIOM. Pausa.

LILIOM: Vols alguna cosa?

JULI: No.

Pausa. Juli surt per la dreta cap a la garita.

SENYORA MUSKÁT: El vell diu que el torner ha estat aquí. Un vidu, oi?

LILIOM: Ja ho sé, ja ho sé.

JULI *entra per l'esquerra*: Liliom... abans que se m'oblidi, després t'he de dir una cosa.

LILIOM: D'acord.

JULI: Perquè... el que vull dir-te... ahir ja volia...

LILIOM: D'acord, d'acord.

JULI: Però de tu a tu, sols. Vine, sisplau, cap aquí... i t'ho dic...

LILIOM: Ara tinc feina, que no ho veus?

JULI: Serà un minut.

LILIOM: Va, fot el camp, si no...

JULI: Deixa-m'ho dir!

LILIOM: Fum el camp d'una vegada!

JULI, *fort*: No!

LILIOM *s'aixeca*: Serà possible...?

JULI: Que no!

SENYORA MUSKÁT *s'aixeca*: Va, no comenceu. Jo surto un moment a mirar fotografies i després tornaré per saber la resposta. (*Se'n va corrent pel darrere.*)

JULI: Tant me fa si em pegues. No em miris així! No em fas por. Ara mateix, ningú no em fa por. T'he dit que et volia dir una cosa.

LILIOM: Doncs buida el pap. Però de pressa.

JULI: Això no es pot dir de pressa. Per què no et prens el cafè?

LILIOM: Això em volies dir?

JULI: No. Quan te l'hagis pres ja t'ho hauré dit.

LILIOM *va on és el cafè i se'l pren*: I bé?

JULI: Ahir em vas preguntar si tenia mal de cap.

LILIOM: Sí.

JULI: Doncs és això.

LILIOM: Estàs malalta?

JULI: No. És que em vas preguntar com és que tenia mal de cap. I em vas dir que em trobaves d'un humor estrany.

LILIOM: Sí, això també t'ho vaig dir. Que potser es tracta del torner?

JULI: Tindrè... què? Què dius del torner! Només que... em costarà dir-t'ho, però ho has de saber... jo... jo no et tinc por, perquè es tracta d'una cosa ben normal...

LILIOM *deixa el cafè*: Què?

JULI: Quan un home i una dona estan junts...

LILIOM: Sí.

JULI: Tindrè un fill. (*Surt corrents molt de pressa per la porta del darrere.*)

Pausa. FICSUR mira endins per la finestra.

LILIOM: Ficsur! (*FICSUR entra.*) Tu, Ficsur... La Juli tindrà un fill.

FICSUR: I què?

LILIOM: Res. (*Bruscament i de sobte:*) Fuig d'aquí.

FICSUR marxa. Pausa breu.

SENYORA MUSKÁT *entra pel darrere*: Se n'ha anat, ja ho he vist.

LILIOM: Sí, se n'ha anat.

SENYORA MUSKÁT *treu diners*: Et dono deu corones d'avaçament.

LILIOM: Sí.

SENYORA MUSKÁT: Per què no les agafes?

LILIOM: Vagi-se'n a casa, senyora Muskát.

SENYORA MUSKÁT: I ara... què et passa?

LILIOM: Vagi-se'n a casa, senyora. (*Torna on hi ha el cafè.*)
Deixi'm esmorzar en pau. Que no veu que estic esmorzant?

SENYORA MUSKÁT: Tu estàs boig.

LILIOM: Encara no se n'ha anat!? (*Es gira cap a ella.*)

SENYORA MUSKÁT *torna a desar els diners*: Mai més de la vida no veuràs la senyora Muskát.

LILIOM: Doncs no la veuré.

SENYORA MUSKÁT: Que Déu et faci bo.

LILIOM: Que Déu la faci bona.

La SENYORA MUSKÁT se'n va.

LILJOM: Ficsur!

FICSUR entra.

LILJOM: Em vas dir... que hi hauria una manera de fer diners...

FICSUR: Doncs sí, hi hauria una manera.

LILJOM: Quants?

FICSUR: Uns quants. Jo sóc un gat vell. Pots venir amb mi.

SENYOR HOLLUNDER *entra*: Al matí es pren el seu cafè, al migdia la seva sopa, al vespre una altra vegada cafè, gasta llenya, i tot l'hi dono jo... torna'm la tassa...

Comença l'horari de tarda del parc. L'orgue de maneta sona a la llunyania.

LILJOM: Oncle Hollunder. (*Fins al final de l'escena se li nota com el so de l'orgue de maneta el posa nerviós.*)

SENYOR HOLLUNDER, *a FICSUR*: Encara no has escampat la boira, tu, inútil! Ara cridaré el meu fill.

FICSUR: El seu fill no està a la meva alçada. (*Surt a fora amb males intencions.*)

LILJOM: Oncle Hollunder.

SENYOR HOLLUNDER: Què hi ha?

LILJOM: Quan va néixer el seu fill... quan va néixer el seu fill...

SENYOR HOLLUNDER: Què.

LILJOM: No res.

SENYOR HOLLUNDER, *rondinant mentre surt*: Dorm la mona, inútil. Emborratxar-se a la nit i jugar cartes de dia, d'això sí que en sap. (*Surt pel darrere.*)

LILJOM: Ficsur.

FICSUR *entra rondant*: Que la Juli tindrà un fill. Això ja ho he sentit.

LILJOM: Em vas dir... que hi hauria una manera de fer diners... amb el caixer de la fàbrica de pells...

FICSUR: I tant!... però llavors... (*S'hi acosta.*) Ho hem de fer tots dos junts.

LILJOM: Sí. (*Rumia. Nerriós.*) Fuig d'aquí, Ficsur. Però després... torna.

FICSUR surt a fora a rondar amb males intencions i desapareix. Cada vegada se sent més l'orgue de maneta, LILJOM l'escolta una mica, després va cap a la porta del darrere.

LILJOM *xiscla des de la porta*: Oncle Hollunder... (*Amb alegria innocent:*) La Juli tindrà un fill! (*Entra, es posa dempeus al canapè i, recolzant-se al sostre de l'empostissat, mira embadalit el parc, escolta l'orgue de maneta, tot seguit i de sobte es posa a xisclar cap enllà:*) Jo tindrè un fill! (*Alça els braços.*)

JULI *ve de la garita*: Què hi ha? Què passa aquí?

LILJOM *salta del canapè*: No res. (*Tot seguit, es llança al canapè i amaga la cara.*)

JULI se'l queda mirant una estoneta, seguidament se li acosta i el tapa. Va de puntetes cap a la porta del darrere, s'atura al llindar, es recolza al muntant de la porta, mira cap al parc, i escolta l'orgue de maneta.

Pausa breu. TELÓ.

Tercera escena

Mateix decorat. LILJOM i FICSUR seuen un al costat de l'altre. JULI feineja a l'escenari. FICSUR ensenya una cançó a LILJOM.

FICSUR: La tercera estrofa!

Jáninger, oh Jáninger,
a tu també t'han atrapat,
et podriràs a la gran presó,
a la gran presó de color groc,
et podriràs a la gran presó...

LILJOM: ... a la gran presó de color groc...

FICSUR i LILJOM, *a l'uníson*: Ai la bòfia, la bòfia,
ho saben tot i vénen a per tu.

LILJOM: Ai la bòfia, la bòfia
ho saben tot i vénen a per tu.

JULI se'ls mira amb recel i entra a la casa.

FICSUR *de sobte s'inclina cap a LILJOM i li parla secretament*:
Quan arribes al capdavall del carrer de França, es veu el terraplè... davant hi ha la barrera del tren, després, baixant fins a la fàbrica de pells no hi ha res, ni tan sols una garita de guàrdia.

LILJOM: I passa per allà?

FICSUR: Just per allà. Passa per sota el terraplè, pel caminet.

LILJOM: Cada dissabte?

FICSUR: Cada dissabte.

LILJOM: Els diners... on els porta?

FICSUR: En una bossa de pell. Amb aquests diners paga el sou dels treballadors.

LILJOM: En porta molts?

FICSUR: Setze mil corones, ni més ni menys.

LILIOM: És el caixer?

FICSUR: Exacte. Però si li clavo una ganivetada al ventre, ja no serà el caixer. I si li ventó un cop al cap, llavors deixarà de ser el caixer a l'acte.

LILIOM: Cal matar-lo?

FICSUR: No és obligatori. Ens podria lliurar els diners sense haver-lo de matar. Però la majoria s'estimen més morir.

JULI surt de la casa i travessa l'escenari i surt per la porta del darrere. Aquesta passejada de JULI per l'escenari significa que sospita alguna cosa; espantada, però sobretot recelosa, de tant en tant els mira, i en pesca els últims mots; tot això, sense que el públic ho noti gaire. JULI recela d'aquella reunió secreta, i més o menys sospita què maquinen els dos homes.

FICSUR, *quan veu JULI, de sobte canvia de tema*: ... i després diu: I ara pesquen a la Rézi.
pobra Rézi Bársony...

LILIOM i FICSUR, *junts*: Ja pots plorar tant com vulguis,
al carrer Hérmina no hi queda ningú.

LILIOM: Ai la bòfi, la bòfia,
ho saben tot i ara sí que vénen a per tu.

JULI surt.

LILIOM: Però després, no haurem d'anar de seguida a Amèrica?

FICSUR: No.

LILIOM: I doncs?

FICSUR: Deixarem els diners enterrats durant sis mesos. És el temps just. Quan hagin passat els sis mesos, els desenterrarem.

LILIOM: I mentrestant?

FICSUR: Mentre no passin els sis mesos has de viure com fins ara. No has de tocar els diners.

LILJOM: Just d'aquí a sis mesos naixerà la criatura.

FICSUR: Doncs... també ens la podem endur. Però, tres mesos abans de marxar treballaràs en alguna feina. Així sempre podràs dir que has estalviat els diners per emigrar a Amèrica.

LILJOM: Jo li adreço la paraula?

FICSUR: Un li adreça la paraula i l'altre li adreça la navalla. Això dependrà de què et vingui de gust fer. Bé, serà millor que xerris tu.

LILJOM: No ho has sentit?

FICSUR: El que?

LILJOM: Allà fora... com si fos el soroll d'unes espases.

FICSUR mira cap a fora. Pausa.

LILJOM: I què li dic?

FICSUR: Digue-li: bon vespre, si us plau, em podria dir quina hora és?

LILJOM: I llavors?

FICSUR: Llavors li clavo la ganivetada. I aleshores, et treus de seguida la navalla de la butxaca.

POLICIA *entra i mira al seu entorn, de sobte es fa el silenci:*
Bon dia!

FICSUR i LILJOM: Bon dia!

FICSUR, *crident*: Fotògraf, vingui! Demanen per vostè!

Pausa. El POLICIA s'espera.

FICSUR: Jáninger, oh Jáninger,
a tu també t'han atrapat,
et podriràs a la presó,
a la gran presó de color groc....

LILJOM i FICSUR, *junts i fluixet*: A la gran presó de color groc.
Ai la... (*Taral·legen el final d'aquest vers sense cantar-ne la lletra, perquè el POLICIA no senti el seu malnom.*)

Durant la cançó, apareix el SENYOR HOLLUNDER.

POLICIA: Fan fotografies per a portaretrats?

SENYOR HOLLUNDER: Per favor, i tant! (*Li ensenya les fotografies penjades a la palissada.*) Vostè esculli... la que li agradi més. De cos sencer?

POLICIA: Sí, de cos sencer.

El vell senyor treu i empeny la càmera del racó, col·loca el POLICIA, fent corredisses entre la càmera i el POLICIA. Mira per l'ull de la càmera, es cobreix el cap amb la roba negra, i ell i la màquina s'acosten al POLICIA. Abans ha portat una placa de la cambra fosca, i l'ha ficat a la càmera. I, entretant, LILJOM i FIGSUR s'han ajuntat i miren de gairell. El següent diàleg es desenvolupa pràcticament en silenci.

LILJOM: És de per aquí?

FIGSUR: No, no ho és.

LILJOM: D'on és?

FIGSUR: De Buda. (*Pausa.*)

LILJOM *de cop i volta prorromp en un grotesc plany infantil:*
Quina vida més pobra i miserable que tinc!

FIGSUR *l'anima paternalment amb una afable alegria:* Aviat anirem a Amèrica.

LILJOM: I què hi ha a Amèrica?

FIGSUR, *amb un gran respecte:* Indústries.

SENYOR HOLLUNDER, *al POLICIA:* Faci el favor de no moure's gens. Un... dos... tres. (*Treu la tapa de la lent. La torna a col·locar.*) Gràcies. Faci el favor de tornar d'aquí a cinc minuts. Ja estarà llesta.

POLICIA: Doncs torno de seguida. S'ha de pagar ara?

SENYOR HOLLUNDER, *desfent-se en cortesia:* Per favor, és clar que no cal pagar per endavant.

El POLICIA saluda amb posat condescendent i surt amb pas lent. El SENYOR HOLLUNDER torna la placa a la cambra fosca, després d'haver empès la càmera al seu lloc.

SENYOR HOLLUNDER, *quan passa davant dels dos brivalls, amb un xiuxiueig a penes audible, els renya a la seva manera habitual: Seuen aquí i fan lleig, per què no van a passejar? Els van tan bé les coses que fins i tot es posen a cantar... (De sobte escridassa FICSUR:)* No tens por de la bòfia, tu?

FICSUR, *amb menyspreu: Aparti's o el trepitjo.*

LILIOM: Diuen que als cavallets la gent estima el Hózlinger?

FICSUR: Em sembla que sí.

LILIOM: Has anat a veure la mestressa?

FICSUR: L'he anat a veure. Ara també pentina el Hózlinger.

LILIOM: El pentina?

FICSUR: El cuida.

LILIOM: Doncs que el cuidi.

FICSUR *l'empeny cap a la porta de la garita: Va, vés!*

LILIOM: On?

FICSUR: A agafar el ganivet.

LILIOM: Quin?

FICSUR: El ganivet de cuina. Un ha de dur la navalla. D'això me n'ocupo jo. Però si s'hi torna, llavors necessitarem el ganivet.

LILIOM: Per què? Si fa el ruc, jo li clavaré un cop al cap que quedarà guerxo.

FICSUR: Però bé has de portar alguna cosa. Amb el bastó de passeig no li tallaràs pas el coll.

LILIOM: Cal tallar-li el coll?

FICSUR: En principi no caldrà. Només si ell ho vol. *(Pausa.)*

És clar. navegar en un vaixell de vapor... això sí que t'agradaria. Gaudir de les indústries... això també t'agradaria.

Però et fa mandra guanyar-t'ho treballant.

LILIOM: Si agafo el ganivet, la Juli ho veurà.

FICSUR: Doncs agafa'l de manera que no ho vegi.

LILJOM *fa una passa cap a la garita. El POLICIA entra amb pas lent. LILJOM truca a la finestra de la cambra fosca: Hi ha el policia.*

SENYOR HOLLUNDER *entra: Si us plau, esperi's un minut, de seguida estarà llesta.*

Entra tentinejant a la garita. LILJOM, després d'uns segons de dubte, s'arromanga i amb pas decidit entra a la cuina. El POLICIA mira burlescament FICSUR. FICSUR s'alça, i amb un orgull burleta camina dues o tres passes davant dels nassos del POLICIA, tot seguit s'atura, li dona l'esquena. De sobte es gira cap al POLICIA, l'assenyala amb el dit, com un nen quan fa broma i li adreça la paraula.

FICSUR: Avinguda Krisztina. cantonada amb el carrer Retek.
POLICIA, *amb altiresa i afectació: Com ho sap?*

FICSUR: Passo per allà quan vaig a la feina.

POLICIA: De què fa?

FICSUR: Sóc professor de piano.

El POLICIA el sotja, com si comencés a adonar-se que li està prenent el pèl. Es caragola el bigoti ombrívolament.

SENYOR HOLLUNDER *surt de la cambra fosca i lliura la fotografia al POLICIA: Si us plau, tingui.*

El POLICIA mira la foto, paga i es posa a caminar amb pas lent. Quan passa per davant de FICSUR, s'atura i se'l mira de dalt a baix. Quan surt, FICSUR el segueix amb la mirada des de la porta. Entretant, LILJOM ha sortit de la cuina botonant-se l'abric. FICSUR es gira, i veu LILJOM.

FICSUR: Què mires?

LILJOM: No miro res.

FICSUR: Doncs què fas?

LILIOM: Rumio.

FICSUR *s'hi acosta*: Va, repeteix-ho. Li adreces la paraula. Què li has de dir?

LILIOM, *amb veu vacil·lant*: Bon vespre, senyor. Si us plau, em podria dir quina hora és? I si respon què li dic?

FICSUR: No respondrà.

LILIOM: No respondrà?

FICSUR: Ja veuràs com no. (*Palpa el ganivet per sota l'abric.*) On és? On te l'has posat?

LILIOM, *sense assenyalar-l'hi*: A l'esquerra.

FICSUR: Molt bé. En direcció al cor. (*El palpa.*) Ja el veig... ve-te'l aquí!... Aquí hi ha la fulla... aquí comença a fer punxa... (*Arriba a la punta.*) I aquí té l'ull. Amb això hi veu.

Julia entra una altra vegada i passa davant d'ells dos a poc a poc. Havent passat davant seu, se'ls mira amb visible preocupació, fins i tot s'atura un moment.

FICSUR *dóna un cop de colze a LILIOM*: Vinga canta, canta!

LILIOM: Ai la bòfia, la bòfia...

FICSUR *amb bravura, fort, seguint el ritme amb el cos, com un director d'orquestra que no està satisfet amb el tempo*:
... ho saben tot i ara sí que vénen a per tu...

LILIOM: ... ho saben tot i ara sí que vénen a per tu...

Julia surt per la porta del darrere; la segueix amb la mirada, i quan ha desaparegut, torna a parlar.

LILIOM: I si de nits... en somnis... m'apareix el seu fantasma, què faré?

FICSUR: Aquests no apareixen.

LILIOM: Per què?

FICSUR: Perquè és jueu. No t'apareixerà.

LILIOM: De totes maneres...

FICSUR, *impacientant-se*: De totes maneres què?

LILIOM: En l'altre món... quan ens presentarem davant del Senyor... què li diré d'aquest assumpte?

FICSUR: Nosaltres no anirem a parar davant seu.

LILIOM: Per què?

FICSUR: Has anat mai a parar davant del capità de la policia?

LILIOM: No.

FICSUR: Acabarem davant de l'inspector... o com a màxim, davant del capità .

LILIOM: A l'altre món també passa com en aquest?

FICSUR: El mateix. Allò també és una comissaria de policia, només que d'un altre districte.

LILIOM: Una comissaria?

FICSUR: El regne dels cels és per als senyors. Els pobres esparacats com nosaltres, només tenim la policia. Per a la gent rica, música celestial...

LILIOM: Per a nosaltres no hi haurà música?

FICSUR: No, company. Per a nosaltres hi haurà justícia. Perquè en l'altre món hi ha molta justícia. I, en conseqüència, on hi ha justícia hi ha d'haver el capità de la policia.

LILIOM: Bon vespre, senyor. Si us plau, em podria dir quina hora és? (*Es col·loca el ganivet al cor.*)

FICSUR: Per què t'has posat el ganivet aquí?

LILIOM: El cor em bateja sota el ganivet.

FICSUR: Doncs posa-te'l a l'altre costat. (*Mira cap al cel.*)
Vinga, fem un pensament.

LILIOM: Encara és d'hora.

FICSUR: Vine. (*Just quan es posen en marxa, JULI entra i s'atura en el seu camí.*)

JULI: On vas?

LILIOM: Em pensava que m'havies dit que no em parlaries durant dues setmanes. Per què em parles?

JULI: On vas amb el Ficsur?

LILIOM: Que on vaig amb el Ficsur?

JULI: Queda't a casa.

LILÍOM: No.

JULI: Queda't a casa. que plourà i et mullaràs.

FICSUR: No plourà.

JULI: I tu, com ho saps?

FICSUR: Sempre em donen les notícies per endavant.

JULI: Queda't a casa, aquest vespre vindrà el torner i ja li he demanat que et doni feina.

LILÍOM: Jo no en sé... de tornejjar.

JULI, *amb horror creixent, que mira de dissimular*: Queda't a casa, la Mari vindrà amb el seu promès, per fer-se una fotografia. Ens el vol presentar.

LILÍOM: Què m'importa, a mi, el seu promès.

JULI: Queda't a casa. La Mari em portarà diners, te'ls donaré tots.

LILÍOM *comença a caminar cap a fora*: Anem a... passejar... jo i el Ficsur. Després tornarem.

JULI *voldria plorar, però li queda un somriure forçat a la cara*: Queda't a casa, et portaré cervesa, et portaré vi.

FICSUR: Véns o què?

JULI: Ja no estic enfadada amb tu per haver-me pegat...

LILÍOM, *asprament, però amb una aspresa que no amaga que no pot suportar veure la seva dona patint*: Fuig d'aquí, si no... (*Alça la mà.*) Deixa'm marxar en pau...

JULI, *tremolant*: Què portes a l'abric?

LILÍOM, *de la butxaca, en treu una baralla de cartes bruta*: Cartes.

JULI, *tremolant, quasi sense veu*: Què portes a l'abric?

LILÍOM, *decidit*: Aparta't del meu camí.

JULI *s'està dreta davant seu, emborbellant-se, alterada, esperant que amb això el retindrà*: El promès de la Mari coneix un lloc on demanen un matrimoni sense fills per fer de conserges. És al carrer Aradi. Ofereixen una habitació, cuina i permís per criar gallines.

LILÍOM: Surt del meu camí!

JULI s'aparta del seu camí. LILIOM se'n va, FICSUR el segueix. JULI resta sola, es recolza en el mantant de la porta i es queda pensativa.

SENYOR HOLLUNDER *ve de la cuina*: No trobo el ganivet enlloc.
L'has agafat tu?

JULI, *horroritzada*: No.

SENYOR HOLLUNDER: Fa una estona era a la taula. No hi ha estat ningú, a part del Liliom.

JULI: Ell no l'ha agafat.

SENYOR HOLLUNDER: No hi ha estat ningú més.

JULI: Per què l'hauria d'haver agafat?

SENYOR HOLLUNDER: Per vendre'l. I gastar-se els diners en begudes.

JULI, *jovial*: Per casualitat... veu oncle... com sospita d'ell perquè sí... doncs justament li he escorcollat totes les butxaques per si hi portava diners... i només hi tenia una baralla de cartes, res més.

SENYOR HOLLUNDER *torna a la cuina rondinant*: Cartes a les butxaques, cartes a l'abric. ara els il·lustríssims senyors se'n van al casino a jugar cartes. (*Marxa.*)

JULI se'l queda mirant tota esmaperduda. Després d'una pausa, apareixen per la porta del darrere, amb una cara radiant de felicitat i alegria, primer MARI, i després HUGÓ.

MARI: Tat!

Entren rient per sota el nas i, vergonyosament, s'aturen davant JULI, la qual de sobte es gira en sentir la seva veu.

MARI: Hola!

JULI: Hola!

MARI: Doncs, hem vingut!

JULI: Sí.

MARI: Doncs, aquest és l'Hugó.

HUGÓ *fa passes devers ella, li allarga la mà: Em dic Hugó Linzman. (S'inclina tot cohibit.)*

JULI: Jo em dic Juli Zeller.

S'estrenyen la mà. Pausa. Hi có està molt incòmode. Com que ningú no diu res, HUGÓ torna a estirar la mà a JULI i la hi estreny impetuosament. Pausa.

MARI: Doncs aquest és l'Hugó.

HUGÓ: Sí.

JULI: Sí. (*Pausa.*)

MARI: I el Liliom on és?

HUGÓ: Sí, és clar... on és el seu marit?

JULI: Se n'ha anat.

MARI: On ha anat?

JULI: A passejar.

MARI: Ah sí?

JULI: Sí.

HUGÓ: Sí.

MARI: Doncs l'Hugó, des del dia u, ja no s'està a la cantonada. Ha trobat feina. Des del dia u que ja no fa de camàlic. És tresorer en un fàbrica.

HUGÓ, *excusant MARI*: No sap explicar correctament les coses... (*Somriu a MARI:*) He, he, he... m'han contractat a la fàbrica de pells com a caixer. És una feineta molt bona per als qui la saben valorar.

JULI: Sí.

HUGÓ: El sou... també està molt bé... però el millor és que moc molts diners... Cada dissabte... Setze mil corones, si em permet que li ho digui.

JULI: Cada dissabte?

MARI: Sí.

HUGÓ: Hem llogat un pis amb dues habitacions... però si la cosa continua millorant...

MARI: Llavors comprarem una casa al camp, a Tétény.

HUGÓ: Doncs sí, la gent s'ha de valorar... i és clar que a Tétény... no hi ha la vida de la capital... però... si Déu ens dóna fills... doncs per als fills... el camp serà molt millor. També puc anar a la fàbrica des d'allà. (*Pausa breu.*)

MARI: És guapo l'Hugó, oi?

JULI: Sí.

MARI: És un bon home l'Hugó, oi?

JULI: Sí.

MARI: Només que és jueu.

JULI: Això no és cap problema.

MARI: I doncs, no vols felicitar-nos?

JULI: Sí. (*Abraça MARI.*)

MARI: I doncs, no fas un petó a l'Hugó?

JULI: Això també. (*Abraça HUGÓ, però es queda al seu coll.*)

HUGÓ: Per què plora, estimada senyora? (*Per damunt de l'esquena de JULI fa un gest interrogatiu amb el cap a MARI.*)

MARI: Perquè té molt bon cor. (*Ella també s'emociona.*)

HUGÓ, *molt emocionat*: Li donem les gràcies per la seva solidaritat. (*Ell tampoc no es pot contenir. Plora. Pausa breu. Entra el SENYOR HOLLUNDER i va immediatament cap a la càmera.*)

SENYOR HOLLUNDER: Si els plau, som-hi, perquè aviat es farà fosc. (*Els acompanya cap a la rebotiga del fotògraf, a la dreta de l'escenari, on tots dos immediatament posen bona cara.*) De cos sencer?

MARI: Tots dos de cos sencer.

SENYOR HOLLUNDER: El promès i la promesa.

MARI: Sí.

SENYOR HOLLUNDER, *elevant la veu a borbollons, professionalment*: Bé, que la senyora miri el senyor, i el senyor miri l'objectiu. (*Els ajusta.*) Així està bé. Ara és perfecte.

MARI, *rígida però feliç, sense moure gens la cara, parlant sense moure la boca*: Juli, Juli, què me'n dius?

JULI: Molt bé, Mari.

SENYOR HOLLUNDER: Ara, si us plau, facin el favor d'estar-se quiets. Comptaré fins a tres, i quan comenci a comptar no es moguin gens ni mica. (*Agafa la tapa de l'objectiu. Amb veu comminatòria.*) Un... dos... tres. (*Treu la tapa, silenci absolut.*)

Quan s'apaga el so d'aquest "un", es poden sentir de molt lluny, molt fluïxet, LILIOM i FICSUR cantant la tornada de la cançó anterior. Aquest cant dura una estoneta fins després del "tres", fins que no cau el teló. Després del "tres", tothom roman rígid. JULI inclina el cap silenciosament a la taula. El cant va apagant-se a poc a poc en la llunyania. TELÓ.

Quarta escena

Fora de la ciutat, al camp. Darrere, un terraplè de vies de tren s'estén d'esquerra a dreta. Al mig del terraplè s'alça un pal de senyals blanc i vermell, sota el pal hi ha un llum vermell que ara encara està apagat. En aquest indret, hi ha una escala de fusta que condueix al terraplè. Al peu del terraplè, al cantó dret, hi ha dues o tres felipes apilades una damunt de l'altra. Darrere hi ha un pal telegràfic. Al fons es veuen horts, arbres i pallisses, i a la llunyania, algunes cases petites i xemeneies de fàbriques. Són les sis de la tarda, comença a fer-se fosc. LILIOM i FICSUR, dempeus davant l'escala de fusta, observen el pas del tren.

LILIOM: Encara se sent.

FICSUR: Mira'l bé.

Observeren el rastre del tren.

LILÍOM: Si poses l'orella a les vies, el sents com va fins a Viena.

FICSUR: Carai!

LILÍOM: Aquest que ha passat va a Viena.

FICSUR: I no va més enllà?

LILÍOM: Sí, va més enllà. (*Pausa.*)

FICSUR: De seguida tocaran les sis.

LILÍOM baixa de l'escala.

FICSUR: On vas?

LILÍOM: Enlloc. Sempre tens por que m'escaquegi.

FICSUR: Com podries escaquejar-te quan hi van setze mil coronas?

LILÍOM: Ostres!

FICSUR: Sí, ostres! Cal que ens esperem fins que vingui. Després li demanaràs amb educació...

LILÍOM: Bon vespre tingui, senyor. Em podria dir quina hora és?

FICSUR: Llavors ell et dirà quina hora és.

LILÍOM: I si no ve?

FICSUR: Ha de venir. Cada dissabte paga els treballadors. (*Mentrestant, baixa de l'escala.*) I justament avui és dissabte, no?

LILÍOM puja a l'escala per mirar les vies.

FICSUR: Què mires?

LILÍOM: Miro aquestes vies que no s'acaben mai.

FICSUR: Per què les mires?

LILÍOM: Perquè sí. Sempre miro quan passa el tren. Quan algun vespre m'estic aquí dalt, veig com ve, i com escup quan passa.

FICSUR: Escup?

LILIOM: Sí, la locomotora. Escup. Després continua enllà, i jo em quedo aquí, escopit. Però el tren s'enduu els meus ulls.

FICSUR: Se'ls enduu?

LILIOM: Se l'ha de seguir amb la mirada fins que no es veu.

FICSUR: A dins hi viatgen senyors.

LILIOM: Que llegeixen diaris.

FICSUR: I fumen cigars.

LILIOM: I s'empassen el fum.

Pausa.

FICSUR: Ve?

LILIOM: No. (*Pausa.*)

FICSUR: Va home... no vull dir el tren sinó el caixer.

LILIOM: I què et pensaves? (*Avergonyint-se:*) Jo tampoc no em referia al tren. (*Baixa. Silenci. Secretament:*) Sents els fils del telègraf?

FICSUR: Si bufa el vent.

LILIOM: I si no bufa també els sento. Fan un zum-zum silenciós. I a dintre dels fils. enraonen.

FICSUR: Qui?

LILIOM: Jueus.

FICSUR: S'envien telegrams?

LILIOM: Enraonen, i de l'altre costat responen. Tot plegat, a dins d'aquests fils tan prims. Després, murmuren i murmuren.

FICSUR: Què murmuren?

LILIOM: Diuen: vint-i-tres, vint-i-tres, vint-i-tres. Jo ho escolto.

FICSUR: Per què ho escoltes?

LILIOM: Aquell ocell també ho escolta. Em mira de reüll com preguntant-me què diuen.

FICSUR: Estàs mirant un ocell?

LILIOM: Ell també em mira a mi.

FICSUR: Estàs malalt! I és perquè estàs escurat. I l'ocell t'està mirant perquè ell tampoc no té ni un cèntim.

LILJOM: Pot ser.

FICSUR: Els que tenen diners, no miren de reüll.

LILJOM: I què fan?

FICSUR: Doncs justament això, vull dir que fan alguna cosa.

Només treballen els que tenen diners. Però nosaltres també en tindrem ben aviat.

LILJOM: Bon vespre tingui, senyor. Em podria dir quina hora és?

FICSUR: Encara no ve. Tens cartes?

LILJOM li dóna la baralla de cartes sense dir ni un mot.

FICSUR: Tens diners?

LILJOM: Onze.

FICSUR *s'asseu com en un carall a les felipes, de manera que mira cap a l'esquerra*: Corones?

LILJOM: Cèntims. (*Ell també s'asseu de la mateixa manera a les felipes, davant FICSUR.*)

FICSUR: Bé, doncs onze cèntims.

LILJOM: Posa'ls!

FICSUR *treu els diners, després reparteix cartes, ell n'agafa una*: Juguem al vint-i-u, d'acord?

LILJOM *comprova les seves cartes*: Molt bé. Copo la banca!

FICSUR: Tens el gran porc? (*Reparteix.*)

LILJOM: Carta! (*Rep una carta.*) Carta! (*En rep una altra.*)

Passo!

FICSUR escombra els diners.

LILJOM: Doncs... doncs ara...

FICSUR: Ara s'ha acabat. No tens més diners?

LILJOM: No.

FICSUR: Doncs no podem continuar jugant... però si vols...

LILJOM: Què?

FICSUR: Juguem a crèdit si em dónes la teva paraula d'honor.

LILJOM: Em fies?

FICSUR: No... sinó que... t'ho descomptaré...

LILJOM: M'ho descomptaràs? De què?

FICSUR, *una mica embarassat*: Dels diners que guanyarem ara. Si tu guanyes, ho restaràs dels meus. És a dir, qui guanya agafa els diners de l'altre.

LILJOM *mira enrere per si ve el caixer*: I així quedarem en paus?

FICSUR: Això mateix.

LILJOM, *embarassat, nerviós*: D'acord. Llavors de quant és la banca?

FICSUR: Doncs si el caixer en porta setze mil, vuit mil són per a mi. La banca, doncs, és de vuit mil.

LILJOM: Està bé.

FICSUR: El que tingui més sort rebrà més diners. (*Reparteix.*)

LILJOM: Sis-centes corones.

FICSUR li dona una carta.

LILJOM: Em planto.

FICSUR *ensenyant les cartes*: Vint-i-u. Guanyo. (*Barreja ràpidament.*)

LILJOM, *excitat, s'atansa a FICSUR cavalcant sobre les felipes*:
Doncs, doble o res.

FICSUR *reparteix*: Doble o res.

LILJOM: Carta. (*Rep una carta.*) Em planto.

FICSUR: Vint-i-u. (*La hi ensenya i barreja ràpidament.*)

LILJOM, *alarmat*: Tu... no deus estar fent trampes, oi?

FICSUR: Jo? Que en faig la cara? (*Reparteix.*)

LILJOM *mira enrere tot excitat*: Mil.

FICSUR, *fredament*: Corones.

LILJOM: Corones. (*Rep una carta.*) Carta! (*En rep una altra.*)

M'he passat! (*Ara ja està molt nerviós, com els jugadors novells que estan perdent molts diners. Joga a la desesperada, confusament, cegament, es veu clarament que no pensa en res més que no sigui recuperar els diners perduts.*)

FICSUR: Ja n'he guanyat mil dues-centes.

LILIOM: Doble o res. (*Excitadíssim. Rep una carta.*) Carta!
(*En rep una altra.*) Carta! (*Col·loca les seves tres cartes a terra.*)

FICSUR *les compta*: Deu... onze... vint-i-tres... t'has passat. Ja he guanyat dues mil quatre-centes corones.

LILIOM: I ara?...

FICSUR *selecciona una carta de la baralla*: Té, mira, aquí tens l'as vermell. Juguem a doble o res?

LILIOM, *àvidament*: D'acord. Encara una altra. (*En rep una altra.*) Em planto.

FICSUR *li mostra les seves cartes*: Dinou.

LILIOM: Guanyes. (*Gairebé implorant:*) Només m'has donat l'as una vegada. Dóna'm l'as verd. (*L'hi dona.*) Doble o res.

FICSUR, *fredament*: No pot ser.

LILIOM: Per què?

FICSUR: Perquè si perds no podries pagar-me. Amb això farien nou mil sis-centes corones i tu només en tens vuit mil.

LILIOM, *molt excitat*: Això... saps, això és una porcada.

FICSUR: Només pots apostar tres mil dues-centes corones.

LILIOM, *amb avidesa*: Doncs, tres mil dues-centes. (*Rep una carta.*) Em planto.

FICSUR: Hi vaig. Ara hem d'obrir el joc. (*LILIOM s'inclina cap a ell i examinen les cartes plegats.*) Vint-i-u. (*De sobte, desa la baralla a la butxaca. Pausa.*)

LILIOM: Doncs ara... ja ho saps, ara ho he perdut tot, però ara t'ho diré... ets un bandararra... un malparit...

En aquest moment HUGÓ entra per la dreta. Porta una bossa de pell al costat. FICSUR fa una estossejada com a senyal, després passa entre el terraplè i HUGÓ per la dreta. Es posa a l'esquena d'HUGÓ i el segueix. LILIOM s'està dempeus i rígid a dues o tres passes de la pila de felipes (on s'havia enretirat quan FICSUR havia desat les cartes). Es troba cara a cara amb HUGÓ.

LILIOM, *tremolant-li tot el cos*: Bon... bon vespre, senyor. Em podria dir quina hora és?

Silenciosament, FICSUR salta cap a HUGÓ, amb la navalla a la mà dreta, però HUGÓ subjecta amb la seva mà esquerra el canell de la mà dreta de FICSUR, i de sobte l'empeny al terra on s'agenolla per la violència de l'impuls. De cop i volta, es posa la mà dreta a la butxaca de l'abric, i en treu un revòlver Browning. Lentament, l'alça cap enlaire, i apunta al pit de LILIOM. LILIOM queda a uns pams del revòlver. Pausa llarga.

HUGÓ, *amb la màxima naturalitat possible, amb veu serena*: Falten cinc minuts per a les sis.

Pausa.

HUGÓ *mira burlescament FICSUR*: Justament li he agafat la mà de la navalla. Encara sort que no li he agafat l'altra.

Pausa.

HUGÓ *mira ara l'un ara l'altre*: Quin parell d'ocells! (*A FICSUR*:) Així viuen... vostè té una mica menys de sort que en Rothschild. (*A LILIOM*:) I vostè, si mou una sola parpella, el travessaré amb dos trets, un darrere l'altre. Ja pot mirar el canó, benvolgut amic. A dins hi ha bales, ja ho crec que n'hi ha.

FICSUR: Deixi'm anar. jo no he fet res.

HUGÓ *sacseja burlescament la mà de FICSUR, a la qual encara hi ha la navalla*: I això què és? Ah, sí! Ja ho sé. Vostè sabia que portava una poma a la butxaca, oi? I la volia pelar. Ara ho entenc. Demano disculpes per l'error. Perdó.

LILIOM: Però jo... jo...

HUGÓ: Sí, home, també ho sé. Ah. que no sap quina hora és?

Ja. Falten cinc minuts per dos quarts de set.

FICSUR: Deixi'ns anar, il·lustríssim senyor. No li hem fet cap mal.

HUGÓ: En primer lloc, no tinc el tractament d'il·lustríssim.

En segon lloc, pels diners que pretenia, ja m'hauria pogut tractar d'excel·lentíssim senyor. I en tercer lloc, per molt que m'ensaboni no el deixaré anar.

LILIOM: Però jo no he fet res, senyor.

HUGÓ: Miri un moment al darrere. Ànims. Miri enrere, però sobretot no provi d'escapar-se, que si no li desapararé.

LILIOM gira el cap enrere a poc a poc.

HUGÓ: Qui és que ve tan de pressa?

LILIOM *mira* HUGÓ: La policia.

HUGÓ, *a FICSUR*: No belluguis la mà, si no... (*A LILIOM, amb to artíficiós:*) I com va la policia?

LILIOM: A cavall.

HUGÓ: I qui és capaç de córrer més, un cavall o una persona?

LILIOM: Un cavall.

HUGÓ: En conseqüència, ara vostè s'escaparia inútilment.

(*Riu.*) No havia vist mai un parell de lladres assassins tan desgraciats. Els dono la meva paraula d'honor que mai no m'hauria pogut imaginar algú amb més mala sort. He portat expressament el revòlver, però i si no n'hagués portat? N'haurien pogut venir quatre, que l'Hugó Linzmann els hauria batut. Però això no és tot! Que no han vist d'on venia, carallots? Què, d'on venia? Ara ja torno de la fàbrica. Quan hi he arribat, portava setze mil quatre-centes corones. Però ara no duc ni un xavo. (*Crida cap a la dreta:*) Ep, policia! Vingui de seguida, perquè aquest d'aquí es belluga molt.

Amb una enorme estrebada, FICUR s'allibera i fuig corrents com un llamp. En un primer moment, HUGÓ gira el revòlver cap a ell, però durant aquest moment LILIOM escala corrents el terraplè. HUGÓ, veient que LILIOM és tanmateix més a prop d'ell, gira de sobte el revòlver cap a LILIOM.

HUGÓ crida: No et moguis o et disparo. (*Crida al POLICIA per l'esquerra:*) Baixi del cavall. (*Manté el revòlver apuntat a LILIOM, el qual s'està dret al terraplè amb la cara girada cap al públic.*)

Pel caire esquerre del terraplè, apareix un POLICIA gegantí, revòlver en mà.

POLICIA: Alto! Tots quiets!

HUGÓ: Bé, doncs quina hora és? Deu anys, però a la presó!

LILIOM: Us deixo aquí ara mateix.

HUGÓriu sorollosament.

LILIOM té el POLICIA a tres o quatre pams, i HUGÓ a la mateixa distància. Aixeca la cara cap al cel, parla entre sanglots i desembeina el seu ganivet. En veure-ho, el POLICIA s'atura. Entre sanglots, crida molt fort: Juli... floreta meva... Juli Zeller, dona de fer feines... (*De cop i volta es gira d'un costat, i es clava el ganivet al pit. Tentineja fent esses cap avall, i roda pel costat posterior del terraplè. Desapareix de la vista.*)

Silenci llarg. El segon POLICIA entra per l'esquerra.

HUGÓ, per a ell mateix: Juli... Juli Zeller... (*Al POLICIA:*) S'ha apunyalat?

POLICIA, només la seva veu: Sí, expressament.

HUGÓ, *alterat, al POLICIA*: Vaig a avisar. (*Baixa i surt corrents per l'esquerra.*)

POLICIA: Vagi a ca l'adroguer Heizler, i truqui a la fàbrica des d'allà. A la fàbrica hi ha un metge. (*Després crida cap al darrere del terraplè:*) Ja vinc, lligo els cavalls en un arbre i vinc. (*Baixa i surt per l'esquerra.*)

L'escenari resta buit. Pausa. S'ha fet fosc. Durant aquesta pausa, el petit llum vermell s'ha encès. De molt lluny, sona el timbre de la caseta del guardabarrera. TELÓ.

Cinquena escena

De nou a l'estudi fotogràfic. El mateix dia al respre. Mitja hora després de l'escena anterior. Al pati, al voltant de la porta del darrere, s'estan apinyats en grup el SENYOR HOLLUNDER, MARI i HUGÓ. JULI s'està a l'esquerra, a quatre o cinc passes del grup, sola.

HUGÓ *acaba d'arribar, i explica la història una mica excitat*:
Ja el porten. Han demanat ajut a dos treballadors de la fàbrica. Són els que el porten en una llitera.

SENYOR HOLLUNDER: I el metge?

HUGÓ: El policia ha trucat a la central, de seguida enviaran un metge de la policia.

MARI: Potser encara se salva, pobre.

HUGÓ: S'ha clavat el ganivet molt fondo, però així i tot, encara viu. Respira. Encara pot parlar, però molt fluixet. Ha estat inconscient molta estona, però a la llitera ha revingut.

MARI: Va, deixeu-los entrar...

Els obren pas. Dos OBRERS entren la llitera on jeu LILJOM, la qual té quatre potes i és més o menys tan gran com un llit. La posen al darrere a l'esquerra, just davant del canapè atrotinat, de manera que el cap li queda a l'esquerra i els peus a la dreta. Els OBRERS s'ajunten amb el grup que s'està a la porta, i de seguida marxen. JULI s'està, sense moure's, al costat de la llitera i mira la cara de LILJOM. Els altres s'apinyen, emocionats, al voltant de la porta del darrere. Entra el policia.

POLICIA: Vostè és l'esposa?

JULI: Jo mateixa.

POLICIA: El doctor de la fàbrica l'ha embenat, i ens ha manat que no el portéssim a l'hospital perquè no suportaria el trasllat. Ara cal deixar-lo tranquil, i esperar que arribi el metge de la policia. (*Mira cap al grup.*) Cal deixar-lo en pau. (*Se'n va, el grup li obre pas. Pausa.*)

HUGÓ, *suaument, empeny el grup cap a fora*: Si us plau, sortim d'aquí. tinguem decència. No hem de molestar.

MARI, *a JULI*: Juli, què me'n dius?

JULI la mira, i no li respon.

MARI: Juli, no et puc ajudar en alguna cosa?

JULI no respon.

MARI: Estarem asseguts aquí a fora, al banc.

El SENYOR HOLLUNDER ha sortit en sentir l'advertència d'HUGÓ. Ara surten MARI i HUGÓ. JULI s'asseu a l'espona de la llitera, i mira LILJOM. LILJOM estira la mà cap a ella. JULI la hi agafa. Encara no és del tot fosc. Se'ls pot veure bé.

LILJOM *s'incorpora una mica, i parla fluixet, frívolament, obstinadament, i finalment commogudament*: Ara, Juli... et vull dir una cosa... com quan es va al restaurant... i en acabat de sopar... s'ha de pagar... Doncs jo t'he de confessar... com va anar... Si et vaig pagar... no era perquè estigués enfadat amb tu... sinó perquè no puc suportar veure't... plorar... somicar... perquè ploraves per culpa meva... perquè no sabia fer cap ofici... i no era capaç de fer de conserge... i no volia tornar als cavallets, a magrejar noies... Escupo sobre les noies... M'entens?

JULI: Sí.

LILJOM: Pel que fa al Hózlinger... ella ja sap que amb el Hózlinger pot anar fent... explica els acudits que jo he inventat... i també li anirà bé... i jo no he sabut trobar-te... ni una casa... ni res per menjar... i jo sé que això, no ho entens... perquè jo sóc un porc... però no estic fet per fer de conserge... i per això vaig pensar que potser a Amèrica... m'entens?

JULI: Sí.

LILJOM: Doncs, jo... no vull demanar perdó... ni ho penso fer!... si vols, digue-li a la criatura...

JULI: Sí.

LILJOM: ... digue-li a la criatura que era un imbècil, digue-li... si li parles de mi... el que t'he dit... jo ho he intentat, em pensava que potser a Amèrica... però això a tu no t'importa... no vull demanar perdó... per mi ja pot venir la policia... i si és un nen, llavors... o si és una nena, llavors... potser avui al vespre veuré el Senyor... si el veig t'avisaré, Juli. Només que m'hi deixin anar... no com aquí a Budapest... si a baix a la porteria apareix aquell home... si ve el torner, doncs... casa-t'hi... si et ve de gust, vés amb ell... però digues a la criatura que el seu pare... et creurà, et creurà, oi?

JULI: Sí.

LILÍOM: Bé, i quan... et vaig pegar... doncs tu ja saps que tenia raó... ara no cal que ho recordis... no has de tenir sempre raó a la força... deixa-m'ho dir: alguna vegada el Liliom també deu tenir raó... perquè a mi tant me fa qui té raó... i m'és igual si no en té ningú... però per això tothom fanfarroneja... perquè no saben...

JULI: Sí.

LILÍOM: Va, ara agafa'm la mà.

JULI: Te l'he tingut agafada tota l'estona.

LILÍOM: Doncs, agafa-la més fort. Així. I ara el Liliom et diu... adéu. (*Pausa.*) Digue-ho tu també.

JULI: Adéu. (*Alça la mà.*)

LILÍOM es deixa caure silenciosament, mor. Pausa. JULI li deixa anar la mà. Entra el POLICIA, pel darrere.

MARI, HUGÓ, el SENYOR HOLLUNDER, i la SENYORA MUSKÁT entren a poc a poc darrere el POLICIA però, per respecte, resten al voltant de la porta.

POLICIA s'inclina cap a LILÍOM i se'l mira: Una espelma, sisplau!

JULI porta una espelma encesa de la garita.

POLICIA examina LILÍOM a la claror de l'espelma, però de sobte ho deixa córrer: Tenen una ploma i tinta?

HUGÓ, serricial, li lliura una estilogràfica: Una estilogràfica.

POLICIA treu de la butxaca un imprès i, mentre escriu en una tauleta que hi ha allà, diu: Doncs, senyora, el seu pobre Marit s'ha mort. Li deixo aquí aquest certificat, caldrà que el lliuri al personal del reial institut de medicina quan vinguin a endur-se'l... (*S'aixeca.*) Voldria sabó i una tovallola.

SENYOR HOLLUNDER: Ja ho tinc a punt. (*Assenyala la porta del darrere.*)

POLICIA: Que Déu la la faci bona, senyora.

JULI: Moltes gràcies.

El POLICIA se'n va, els altres s'acosten a poc a poc cap a JULI.

MARI: Juli... ara el teu marit ja descansa en pau... i tu, si les paraules de la teva Mari no t'han d'ofendre, estaràs millor així.

SENYOR HOLLUNDER: Ell també estarà millor així, pobre. i tu també.

MARI: Què hi dius, Juli?... jo crec que és millor per a tu... ets jove... de seguida trobaràs un home bo... tinc raó?

HUGÓ: Té raó.

MARI: Juli, digue'm que tinc raó.

JULI: Tens raó, Mari, tu ets molt bona.

SENYOR HOLLUNDER: Hi ha un bon home, és el torner, ara en puc parlar... cada dia deixa algun missatge... ara això, ara allò... no para de preguntar per tu...

MARI: És un vidu, té dos fills...

SENYOR HOLLUNDER: Per a ell també és millor així, pobre, i per a tu també. Perquè era una mala persona.

MARI: És veritat que no era una bona persona, oi, Hugó?

HUGÓ: He de dir que no ho era. No era una bona persona. Una bona persona no pega a una senyora.

MARI: Tinc raó? Juli, digue'm que tinc raó.

JULI: Tens raó, Mari

SENYOR HOLLUNDER: Per a tu és una sort. No trobes? (*Als altres:*) Ell estarà millor, i ella també.

HUGÓ: Ha recobrat la llibertat. Quants anys té?

JULI: Vint-i-tres.

HUGÓ: Vint-i-tres? Encara és una criatura. Tinc raó?

JULI: Té raó. Vostè és una bona persona.

SENYOR HOLLUNDER: És una sort. No trobes?

JULI: Sí.

SENYOR HOLLUNDER: I fins ara era una dissort. Si jo no us hagués deixat viure aquí, a la sala d'espera, no hauríeu pogut ni menjar. I ara ve la tardor, i l'hivern, i en aquesta casa de fusta no hauríeu pas pogut viure. No trobes?

MARI: I tant! Us hauríeu quedat congelats com pardals. Oi, Juli?

JULI: Sí, Mari.

MARI: D'aquí a un any ja no et recordaràs més d'ell. Oi?

JULI: Tens raó. Mari.

HUGÓ: I si li fa falta alguna cosa, doncs aquí estem per servir-la. Ara ens n'anem, però demà al matí tornarem a venir. Anem, Mari. Que Déu la faci bona. (*Dóna la mà a JULI.*)

JULI: Que Déu el faci bo.

MARI *l'abraça, plorant*: És una sort, Juli, ja t'ho dic jo, una gran sort.

JULI: No ploris, Mari.

MARI i HUGÓ se'n van.

SENYOR HOLLI NDER: Et preparo un cafè, encara no has menjat res. Després vine'm a veure.

Se'n va. De tot el grup, només resta la SENYORA MUSKÁT que ara s'atansa a JULI.

SENYORA MUSKÁT *es gira cap a JULI*: Ara ja podem fer les paus.

JULI: No estic pas enfadada amb la senyora.

SENYORA MUSKÁT: De tota manera... fem les paus.

JULI *alça la seva veu monòtona però molt resoluta, quasi triomfalment, sense abaixar-la gens*: No tinc per què fer les paus amb vostè.

SENYORA MUSKÁT: Doncs jo faig les paus amb tu. Tothom remuga: pobret! Menys nosaltres dues. Tu tampoc no dius que era una mala persona.

JULI, *alçant encara més la veu, amb un to amargament triomfal, sense abaixar-la gens*: Sí que ho dic.

SENYORA MUSKÁT: No t'ho retrec. A mi també em va pegar. Tant me fa. Ja ho he oblidat.

JULI, *el diàleg següent es desenvolupa amb fredor, sense mirar la SENYORA MUSKÁT. Parla amb breuetat i decididament:*
Això és cosa seva.

SENYORA MUSKÁT: Si et puc ajudar amb alguna cosa...

JULI: No cal.

SENYORA MUSKÁT: Li devia dues corones d'endarreriments.

JULI: Els hi hauria d'haver donat a ell.

SENYORA MUSKÁT: He pensat que com que el pobre s'ha mort, les devia a la seva senyora.

JULI: No me les deu, a mi.

SENYORA MUSKÁT: D'acord. No vull molestar-te, només m'he quedat perquè nosaltres dues som les úniques persones al món que l'estimàvem. Ens hem de consolar mútuament.

JULI: No vull consolar-me amb la senyora.

SENYORA MUSKÁT: Llavors no l'estimaves com jo.

JULI, *deixant-la dir:* No.

SENYORA MUSKÁT: Jo l'estimava més.

JULI: Sí.

SENYORA MUSKÁT: Que Déu et faci bona.

JULI: Que Déu la faci bona.

La SENYORA MUSKÁT se'n va. JULI posa l'espelma en una tauleta que hi ha vora el cap de LILIOM i s'asseu a l'espona de la llitera. Mira LILIOM a la cara.

JULI, *amb veu dolça, càlida i sincera:* ... Ara dorm, Liliom... ella no hi té res a veure... aquells no hi tenen res a veure, els altres no hi tenen res a veure. Encara no t'ho havia dit mai... però t'ho dic ara... t'ho confesso... bestiota reconsegurat... reconsegurat, malvat, reconsegurat, dolç, estimat... tu, ara dorm, Liliom... a la teva nena sí que li importa... no t'ho havia dit... no t'havia dit el que de debò pensava, perquè te n'hauries rigut... però ara no sents la teva Juli... (*En to de retret sincer, maternal i amable, però molt clement:*) No va estar bé que em peguessis, em vas picar al

pit... vas clavar-me una bufetada... em vas donar un cop molt fort... i vas deixar la teva Juli aquí... em vas tractar malament. no va estar bé... però ara dorm, Liliom... bandarra dolent... jo t'estimo molt... tant me fa, m'és igual... em fa vergonya, em fa vergonya, però ara ja t'ho he dit... ara ja ho saps... i de tota manera em fa vergonya, ai!, em fa vergonya... tu, ara dorm, Liliom...

S'aixeca, entra a la garita de l'esquerra, tanca la porta, després l'obre de nou, torna a l'escenari amb una Bíblia a la mà. Seu al costat de l'espelma i llegeix la Bíblia, però tan fluixet que no se l'entén, només se'n sent el xiuxiueig, la seva lectura és lletrejjant com la dels nens.

SENYOR HOLLUNDER *apareix a la porta, la del darrere, però amb prou feines se'l veu*: Juli!

JULI *no s'espanta de la veu*: Qui és? Qui hi ha per allà?

SENYOR HOLLUNDER, *molt fluixet*: El torner.

JULI: Què vol el torner?

SENYOR HOLLUNDER: Si pogués ajudar-te amb alguna cosa... Es quedaria aquí.

JULI, *agraïdament i càlida, però resolutament*: Que no es quedi, el torner.

SENYOR HOLLUNDER: Demà tampoc no hauria de venir?

JULI: Demà tampoc.

SENYOR HOLLUNDER: Juli, no t'ofenguis, però ell és un home madur, té dos fills, diu que no voldria tornar a venir inútilment... Si tornés a venir, vindria inútilment?

JULI: Vindria inútilment.

SENYOR HOLLUNDER: Que Déu et faci bona.

JULI: Que Déu et faci bo. (*Continua llegint.*)

Ara entra FICSUR, s'esquitlla furtivament, com un gos, cap a la llitera i mira LILIOM. Sacseja el cap fent que no. JULI deixa la lectura. FICSUR s'espanta, s'esquitlla cap a la

dreta de la llitera, s'asseu i es rosega les ungles. JULI s'aixeca. FICSUR també s'aixeca i tot esporuguit mira JULI, la qual l'apunta amb el seu esguard penetrant. Va furtivament cap a la porta del darrere.

FICSUR, *des de la porta del darrere, li adreça la paraula, amb molta por, nuant-se-li la gola, fluixet: He vingut només perquè m'han dit que li digui que el cafè ja està a punt, i que hi vagi.*

JULI surt per la porta del darrere. FICSUR s'aparta amb respecte quan JULI passa per davant seu. Des de la porta, FICSUR torna a mirar un cop més LILIOM, de puntetes, després també surt. Ara, el mort jeu enmig d'un gran silenci. Després d'una pausa brevíssima, de cop i volta, i de molt amunt, de dalt de tot del cel, sona el moviment d'una melodia tocada a l'uníson per 24 primers violins, que comencen per la nota més greu. De dalt, lentament, raja una llum violeta.

POLICIA-ÀNGEL: De finals tan fàcils no n' existeixen. Ara saben el seu nom. Es recorden de la seva cara. Saben quan i què deia. Saben on i què va fer. Com era la seva mirada, la seva veu, com estrenyia la mà. Com sonaven les seves passes. Certament, encara li queden moltes coses a resoldre mentre hi hagi algú que el recordi. Estimat fill meu, tu no ho sabies: els homes només moren quan se'ls oblida. (*Molt fluixet:*) Aixeca't i passa endavant.

Després de l'última nota, hi ha un moment de silenci. De sobte: TELÓ.

Sisena escena

Al més enllà. Una sala d'oficina amb una taula d'escriptori tronada. Al darrere, un banc. Al darrere, al mig, una porta. Al darrere, una finestra gran a través de la qual es pot veure un mar de núvols que bufallegen. A la dreta, una porta de ferro amb una espiera reixada. A l'esquerra una porta. Damunt de la porta del darrere, una campaneta. De molt lluny es pot sentir un àngel que toca la trompeta. Toca, en un tempo lent, la cançó dels lladres: "Ai la bòfia..." Es pot veure com LILIOM arriba per fora fins davant de la finestra. Després sona la campaneta, la qual es mou al damunt de la porta. Per la dreta entra el POLICIA, porta una llarga i blanca barba, és calb. Duu una clau de mig metre a la mà. LILIOM mira al seu entorn.

LILIOM: És a dir que ja hem arribat?

POLICIA-ÀNGEL: Sí, senyor.

LILIOM: Això d'aquí és la policia del cel?

POLICIA-ÀNGEL: Això mateix.

LILIOM: Llavors, si em permet la pregunta, què hi faig jo, aquí?

POLICIA-ÀNGEL: Passar comptes, fill meu. Número 16.473. Nom?

LILIOM: Liliom.

POLICIA-ÀNGEL: Aquest és el teu nom artístic.

LILIOM: Sí.

POLICIA-ÀNGEL: Quin és el teu nom de veritat?

LILIOM: Endre.

POLICIA-ÀNGEL: Cognom?

LILIOM: Závoczki. És el de la meva mare.

POLICIA-ÀNGEL: Quina bona obra has fet a la terra?

LILIOM calla.

POLICIA-ÀNGEL: Per què t'has llevat la vida?

LILJOM calla.

POLICIA-ÀNGEL: Dóna'm el ganivet.

Li pren el ganivet de cuina a LILJOM.

POLICIA-ÀNGEL: Si tornes a la terra, te'l tornarem.

LILJOM: Torno a la terra?

POLICIA-ÀNGEL: Fes el favor de contestar les meves preguntes.

LILJOM: Jo no he contestat. Jo he fet una pregunta.

POLICIA-ÀNGEL: Aquí no hi ha preguntes. Aquí només hi ha respostes, Endre Závoczki! Abans que res, t'he de preguntar si vols tornar a la terra a resoldre algun afer, a arreglar...

LILJOM: Sí!

POLICIA-ÀNGEL: De què extracta?

LILJOM: Voldria trencar-li la cara al Ficsur...

POLICIA-ÀNGEL: El càstig és cosa nostra.... A banda d'això, no hi ha res més que vulguis fer a la terra?

LILJOM: Ni ganes!

POLICIA-ÀNGEL: No tens ningú a qui en somnis...?

LILJOM: He vingut, oi? Doncs ara ja sóc aquí. Per què hauria de tornar-hi?

POLICIA-ÀNGEL. *escriu*: Renuncia al seu dret. Ets conscient que allà a baix has deixat la teva dona sense pa i sense sostre?

LILJOM: En sóc conscient.

POLICIA-ÀNGEL: Te'n penedeixes?

LILJOM: No.

POLICIA-ÀNGEL: Saps que la teva dona està en estat i que d'aquí a sis mesos naixerà una criatura?

LILJOM: Ho sé.

POLICIA-ÀNGEL: La criatura també es quedarà sense pa i sense sostre. D'això, tampoc no te'n penedeixes?

LILJOM: He vingut, oi? Doncs ara sóc aquí.

POLICIA-ÀNGEL: No cal que et posis tossut, perquè veig a través teu com a través d'un tros de vidre.

LILJOM: Si és així, per què no em fa preguntes? Per què no em deixen descansar en pau?

POLICIA-ÀNGEL: Aquí has de purificar la teva ànima. T'has d'encarar als records que has deixat allà a baix.

LILJOM: Deixin-me dormir!

POLICIA-ÀNGEL: No et facis el milhomes, perquè la nostra paciència és infinita. Tenim temps de sobres.

LILJOM: Li faria una pregunta. Faci'm el favor de dir-me, sisplau... notable senyor... la criatura... serà un nen o una nena?

POLICIA-ÀNGEL: Ja ho veuràs.

LILJOM: Veuré la criatura?

POLICIA-ÀNGEL: Sí, quan sigui una mica més gran. Però anem per parts.

LILJOM: Veuré el meu fill?

POLICIA-ÀNGEL: Repeteixo la pregunta. Te'n penedeixes d'haver-los deixat de mala manera, i d'haver estat un mal marit i un mal pare?

LILJOM: Jo he estat un mal marit?

POLICIA-ÀNGEL: Això mateix.

LILJOM: I un mal pare?

POLICIA-ÀNGEL: Exactament.

LILJOM: Perquè jo no podia treballar... no podia veure com la Juli sempre... sempre...

POLICIA-ÀNGEL: Quina paraula et fa vergonya pronunciar? (*Fort:*) Sempre plorava! Què és el que et fa por d'aquesta paraula? Per què et fa vergonya haver-la estimat?

LILJOM *arronsa les espatlles*: No... no em fa vergonya... sempre... no suportava veure-la... i per això era dolent, perquè odiava la idea de tornar als cavallets... perquè em vaig deixar convèncer pel Ficsur... i tot va venir de cop... la policia... el jueu amb el revòlver... però jo estava allà dret

sense fer res... ja m'havia jugat els diners a les cartes... i de totes maneres m'haurien tancat a la presó... (*Agressivament:*) Que potser vaig fer malament de no robar? Havia d'haver anat a robar per la Juli?

POLICIA-ÀNGEL, *fort*: És clar que sí, home!

Pausa.

LILIJOM, *després d'haver-se quedat bocabadat*: Doncs això no ho sabia.

POLICIA-ÀNGEL: Vas pegar a la pobra noia. Vas pegar a aquella pobra noia que no tenia ni pare ni mare perquè t'estimava. Com s'entén?

LILIJOM: Perquè discutíem... ella deia alguna cosa, després jo en deia una altra... i ella tenia raó... i jo no sabia què contestar-li... i llavors... (*S'assenyala el pap:*) Ja en tenia fins aquí... i la vaig pegar.

POLICIA-ÀNGEL: Te'n penedeixes?

LILIJOM: Quan li vaig clavar el cop al coll... aquell collet escanyolit... llavors comprendrà... que com diríem... (*Mira el policia.*)

POLICIA-ÀNGEL, *amb la ploma a la mà, a punt per escriure*: Te'n penedeixes?

LILIJOM *el mira fixament*: No me'n penedeixo.

POLICIA-ÀNGEL: Serà difícil ajudar-te.

LILIJOM: Ni falta que fa.

POLICIA-ÀNGEL: Et van oferir una feina de conserge al carrer Aradi... (*Mira els documents.*) On ho diu, això? (*Ho troba en un llibre gran.*) Una habitació, una cuina, un sou, i permís per criar gallines. Per què no la vas acceptar?

LILIJOM: Jo no sóc conserge. El conserge... per a aquella feina calia ser conserge.

POLICIA-ÀNGEL: I si jo et digués: Liliom, torna al teu llit. i al matí et despertaràs sa i estalvi. acceptaries la feina de conserge?

LILIOM: No.

POLICIA-ÀNGEL: Per què no?

LILIOM: Perquè... perquè per això m'he mort.

POLICIA-ÀNGEL: Això no és veritat. Tu t'has mort perquè estimaves la teva minyoneta i la criatura que ha de néixer.

LILIOM: No.

POLICIA-ÀNGEL: Mira'm als ulls.

LILIOM *el mira als ulls amb coratge*: No.

POLICIA-ÀNGEL, *amb severitat*: Aquest diable vol posar a prova la meua paciència! Liliom... Liliom. tu cremaràs durant setze anys al foc rosat, fins que la teva criatura no hagi crescut. Fins aleshores, dins teu també cremaran l'orgull i l'obstinació. I quan la teva filla tingui setze anys...

LILIOM: La meua filla?

POLICIA-ÀNGEL: Sí, la teua filla.

LILIOM mira a terra, tot seguit es tapa els ulls i voldria plorar; però engega una trista i sorollosa riallada.

POLICIA-ÀNGEL: Quan la teua filla tingui setze anys, aniràs un dia a la terra.

LILIOM, *meravellant-se, alça els ulls devers el jutge*: Jo?

POLICIA-ÀNGEL: Sí, tu. Deus haver llegit en la poesia i en els contes que de vegades els morts apareixen a la terra.

LILIOM: Em pensava que era mentida.

POLICIA-ÀNGEL: Doncs ara ja veus que és veritat. Aniràs a la terra un sol dia per mostrar si la teua ànima s'ha purificat. I si fas una acció bona, si realitzes una acció preciosa per la teua filla, llavors...

LILIOM *somriu tristament*: Llavors?

Pausa.

LILIOM: Així doncs, és com un examen?

POLICIA-ÀNGEL: És com un examen.

— FERENC MOLNÁR: *LILJOM* —

LILJOM: I em diran què he de fer?

POLICIA-ÀNGEL: Això sí que no. T'ho hauràs d'inventar tu. Ara, vés. Jo m'acomiado de tu. Quan hagin passat setze anys et tornaré a veure. Però només compareixeràs davant meu quan hakis tomat de la terra. Cuida't i pensa alguna acció preciosa, perquè d'això dependrà quina porta obrirem per a tu. Ara te'n pots anar.

El vell POLICIA obre la porta de l'esquerra, de la qual de nou surt un raig de llum blanca, i va a sortir ple de dignitat.

LILJOM: Si us plau per favor.

POLICIA-ÀNGEL: Què vols?

LILJOM: Però no s'enfadi, eh?

POLICIA-ÀNGEL: Què vols?

LILJOM, *murmurant*: Una cigarreta.

Pausa.

POLICIA-ÀNGEL *vacil·la una mica, després sacseja el cap fent que no, però es grata la butxaca i en treu una cigarreta, mira cautelosament al seu voltant i dissimuladament la fa relliscar a la mà de LILJOM*: Tu, gandul... té!

LILJOM l'encén. Ara, la porta dreta s'obre de bat a bat. Una intensa llum rosada hi penetra. LILJOM, consternat, s'esbalaieix, tot seguit es posa de nou la cigarreta a la boca, i enfonsa les dues mans a les butxaques dels pantalons. S'inclina i s'esquitlla de puntetes per la porta, cap a la llum. Fluixet i amb respecte diu: "Uau..." El POLICIA el segueix amb marxa militar. TELÓ.

Setena escena

Un petit casalot amb una palissada que encercla un terreny buit. Davant de la casa un jardinet, el qual està encerclat per una tanca d'estaques de l'alçada de la cintura. Una taula parada per dinar. És un diumenge de primavera d'un sol enlluernador. Al darrere, a la palissada, hi ha una porta prou gran com perquè hi passi una carrossa. Més enllà de la palissada, hi ha un carrer dels afores, i a la llunyania es poden veure els camps.

Setze anys després de la cinquena escena.

Ara, per la porta de la carrossa, apareix LIL·IOM. Es queda sol a la porta. Va restit com en el dia de la seva mort. Està pàl·lid, però no ha envellit. Entra a poc a poc, i s'atura a la tanca. LUJZA està de cara al públic.

LIL·IOM: Déu vós guard.

LUJZA: Bon dia. Què vol, pobre home?

LIL·IOM: Res.

LUJZA: De diners, no en tenim, però li podem donar un plat de sopa. Ve de gaire lluny?

LIL·IOM: De molt lluny.

LUJZA: Està cansat?

LIL·IOM: Estic molt cansat.

LUJZA: Doncs allà a la porteta del jardí hi ha una pedra, segui-hi, li portaré la sopa.

LUJZA porta la sopa a LIL·IOM.

LIL·IOM: Una noia bonica i sana. *(En una mà hi té el plat de sopa, amb l'altra toca el braç de la noia. La noia se n'aparta.)*

LUJZA: Mare...!

LIL·IOM: Què hi ha?

LUJZA: M'ha volgut agafar...

LILJOM: No diguis ruqueries! Per què t'hauria volgut agafar?

Ara mengen. LILJOM menja la sopa a fora, i no para de mirar LUJZA.

LILJOM: Treballes a la fàbrica?

LUJZA: Sí.

LILJOM: I la teva mare també?

LUJZA: Ella també.

LILJOM: I... i... el teu pare?

Pausa.

LUJZA: Jo no tinc pare. La meva mare és vídua.

LILJOM: Vídua?

LUJZA: Sí, vídua.

LILJOM: I el seu estimat marit... els seu difunt marit, fa gaire temps que és mort?

Pausa.

LILJOM: No em vols contestar? He gosat preguntar-te si fa gaire que és mort.

LUJZA: Bastant.

LILJOM: I de què va morir?

Pausa.

LUJZA: No ho saben, de què va morir. Va viatjar a Amèrica per treballar i va morir allà, a l'hospital, pobre. Jo no el vaig conèixer.

LILJOM: Va viatjar a Amèrica?

LUJZA: Sí. Abans que jo nasqués.

Una joia trista es dibuixa a la cara de LILJOM, perquè, d'això, n'ha deduït que JULI ha netejat els records del pare amb una mentida pietosa.

LILJOM, amb veu tremolosa: Va viatjar a Amèrica?

LUJZA s'aixeca: Ja ho ha sentit! Per què pregunta tant? Que potser el va conèixer?

LILJOM deixa el plat: Qui sap... jo conec tanta gent... pot ser que a ell també l'hagi conegut.

LUJZA: Tant si l'ha conegut com si no, deixi'm en pau. Ja n'hi ha prou de saber que va anar a Amèrica i que hi va morir.

LILJOM: D'acord, d'acord, si us plau, per això no t'enfadis amb mi.

LUJZA: El meu pare tenia tres boles blanques d'ivori i sabia fer malabarismes, fins i tot van voler contractar-lo en un teatre.

LILJOM: Qui t'ho ha dit, això?

LUJZA: El tiet Hugó.

LILJOM: Quin tiet Hugó?

LUJZA: El del Banc Central. L'Hugó Linzman.

LILJOM: Aquell que feia de camàlic?

LUJZA: Vostè coneix tothom?

LILJOM: L'Hugó Linzman no és tothom. Conec molta gent. Per què no hauria de conèixer justament l'Hugó Linzman?

LUJZA: Era amic del meu pare.

LILJOM: No eren amics.

Continuen menjant.

LUJZA: Va conèixer el meu pare?

LILJOM diu que sí amb signes.

LUJZA: El va conèixer!

LILJOM: El Liliom? I tant que sí!

LUJZA: Oi que era un home molt guapo?

LILIOM: No era tan guapo.

LUJZA: Però devia ser una bona persona...

LILIOM: Tampoc no era tan bona persona. Pel que sé, era més aviat un mala peça, inventava acudits i els explicava al parc.

LUJZA, *amb alegria*: Inventava acudits?

LILIOM: Explicava acudits i cantava cançons a les atraccions.

LUJZA: Cantava cançons a les atraccions?

LILIOM: Però era un cabronàs, i un home emprenyador, filleta meva, pegava a tothom, fins i tot va pegar a la teva bona mare.

LUJZA: No és veritat.

LILIOM: I tant que ho és.

LUJZA: No li fa vergonya dir mentides del meu pare? Es menja el nostre pa i la nostra sopa i diu calúmnies del nostre home! Vagi-se'n, dolent, mentider...

LILIOM: Per favor, jo...

LUJZA: No li permeto que m'enganyi. Si no fos un rodamón tan pobre i esparracat, jo mateixa li ensenyaria el camí.

LUJZA li agafa el plat.

LUJZA, *mussitant*: Digui'm... explicava acudits?

LILIOM: I quins acudits tan divertits!

LUJZA: Vagi-se'n, per l'amor de Déu.

LILIOM: Escolta, noia... tinc una baralla de cartes a la butxaca... sé fer uns jocs de mans divertidíssims, que si els veus et pixaràs de riure.

LUJZA té el plat a la mà esquerra i amb la mà dreta aguanta la porteta del jardí.

LILIOM: Només un moment, criatura, i t'ensenyaré els jocs de

mans.

LUJZA: Deixi'ns en pau. Vagi-se'n, per l'amor de Déu.

LILJOM: Noia, no em facis fora... només un minut, només un minutet... només el just per ensenyar-te alguna cosa bonica... (*Obre la porta del jardí.*) Mira, t'he portat una cosa. (*Mira al seu voltant, després treu una estrella embolicada en un mocador vermell. La desembolica a poc a poc, i la hi mig ensenya. L'estrella brilla.*)

LUJZA: Què és?

LILJOM: Psssst! (*Mussitant:*) Una estrella! (*Mira al seu voltant, després descriu un arc en semicercle amb la mà, volent indicar que l'ha robada.*)

LUJZA, *amb sereritat*: Vagi-se'n d'aquí. Escampi la boira. (*Litanca la porta.*)

LILJOM, *amb infinita amargor*: Noieta... Lujza... t'he d'ensenyar o de fer alguna cosa molt bonica... una acció preciosa... ara t'he d'ensenyar alguna cosa...

LUJZA *amb la mà dreta li ensenya el camí cap a fora*: Allí hi ha la porta!

LILJOM: Criatura...

LUJZA: Marxi!

LILJOM: Criatura... (*De cop i volta, se la mira i li dóna un cop a la mà, tan fort que espetega.*)

LUJZA: Mare! (*Mira fixament Liliom, que s'està allà abatut i amb el cap abaixat. En realitat, és la primera vegada que el mira als ulls. Pausa llarga. Espantada, mirant LILJOM:*) Mare... aquest home... jo li estava ensenyant la porta... i m'ha pegat a la mà, tan fort que s'ha sentit un cop... (*Alça la veu:*) I mare... no m'ha fet mal, el cop... encara que hagi sonat tan fort... i jo... com si algú m'hagués fet un petó a la mà... Mare... la seva mà era tan càlida i suau... (*Plorant:*) ... Com si m'hagués posat el seu cor despullat a la mà. (*Es tapa la cara.*)

LILLOM se'n va. Quan surt, mira cap al cel amb els dos braços alçats com volent dir: "Déu meu, no me n'he sortit."

LUIZA: Què ens ha passat, mare?

Pausa. Sona l'orgue de maneta a cals reïns. TELÓ.

BUTLLETA DE SUBSCRIPCIÓ

Subscripció de cinc números de la col·lecció "En Cartell": 20 €
(IVA inclòs).

Subscripcions

En Cartell / RE&MA 12 S.L. / Consell de Cent 468. P/1. 08013
BARCELONA

e-mail: encartell@hotmail.com

Pagament mitjançant taló a nom de *RE&MA 12 S.L.*

Pagament bancari:

Banc/Caixa d'Estalvis		Sucursal		
Entitat bancària	Oficina	D.C.	Número de compte	
/	/	/	/	/
Domicili sucursal		Població		
Codi postal		NIF		
Titular del compte		NIF		
Senyor director: A partir d'ara heu de carregar en el meu compte els rebuts que al meu nom us siguin presentats per l'editorial <i>RE&MA 12 S.L.</i>				
		Us saluda atentament		
		Firma		
Data				
Nom				
Domicili		Població		

5

No en tinc Les faules futuristes permeten de parlar de les societats actuals a partir de la deformació extrema de tot allò que n'amenaga la supervivència. Només cal que pensem en *Un món feliç*, d'Aldous Huxley, 1954, de George Orwell, o *Farenheit 451*, de Ray Bradbury. La deshumanització i la desmemòria abonen els sistemes totalitaris que, sense titubeigs, exigeixen l'obediència cega i la disciplina indiscutible. En un món tancat, violent i opressiu que nega la llibertat i elimina metòdicament els dissidents, les opcions vitals queden, en situacions límit, polaritzades en dues: a) integrar-se en l'engranatge com a membre actiu o passiu de l'aparell repressiu, i b) fugir-ne amb valentia —cap endins (suïcidi) o cap enfora (recerca)— per negar-lo de manera radical i conseqüent i, així, preservar la dignitat humana. La primera tan sols causa la destrucció més desoladora, mentre que la segona és encara capaç de garantir indicis de bellesa.

No en tinc (2000), d'Edward Bond, se situa en un futur desolador —el 2077— en què la tirania ha abolit completament el passat. És una societat uniformitzada fins a la negació de les llibertats individuals i col·lectives, i controlada per un exèrcit encarregat de la “neteja” i la repressió dels fugitius. Els humans no dis-

posen de papers personals i viuen entre la histèria, el defici o l'anul·lació. La parella protagonista, Jams i Sara, mantenen un equilibri fràgil en el seu refugi domèstic. L'arribada de Grit, presumpte germà de Sara, trenca aquesta harmonia ritual i obliga a prendre una nova posició: Sara furga en el seu interior, descobreix les ruïnes que l'envolten i opta per suïcidar-se; Jams s'aferra, en canvi, a la seva pertinença impertèrrita al braç executor de la repressió, i, finalment, Grit torna a la recerca, més solitari i deseparat que mai. L'obra de Bond essencialitza les amenaces apocalíptiques que assetgen la societat actual i, a partir d'uns mínims mecanismes de distorsió i desenfocament, n'ofereix una metàfora senzilla i lluminosa.

Liliom Els suburbis lian atret sovint la mirada goluda dels dramaturgs. En la perifèria de les ciutats, la pretesa immoralitat hi campa al seu aire com una excrescència de les societats burgeses i els seus valors impol·luts. Les condicions precàries de la marginació atorguen carta blanca a les conductes més «abjectes»: els éssers humans, sense màscares atenuadores, valen encara més per allò que tenen, i la misèria els aboca a solucions desesperades per sobreviure. Les ànimes cànides, endutes per la necessitat, es deixen arrossegat per una mena de fatalitat que els converteix no sols en exclosos, sinó en lladres o assassins potencials. Són del tot culpables? O és el medi que els encara a les decisions més dràstiques? Qui pot jutjar-los amb equanimitat?

L'adaptació de *Liliom* (1909), de Ferenc Molnár, relata la davallada d'un heroi dels suburbis de Budapest, un brivall amb cor d'infant. Liliom és un «mala peça», jugador i faldiller, que perd la feina als cavallets d'un parc d'atraccions de fira i sedueix Juli, una noia tota feblesa i bondat. Quan la pobra Juli queda prenys, Liliom es deixa convèncer pel seu amic Ficsur, un pèrfid de baixa estofa, per cometre un robatori que acaba en temptativa frustrada i en l'autoimmolació del desgraciat Liliom. A la terra, Juli i la seva filla són les úniques que li sobreviuen. Al cel, Liliom passa comptes dels seus fets i troba una darrera oportunitat per redimir-se. Molnár broda una història agredolça, romàntica i crua —expressionista *avant la lettre*—, en què tots els elements conflueixen mestriolament en el desenllaç tràgic i el corol·lari final. El melodramatisme i el lirisme continguts, el domini dels mecanismes del tempo i la tensió i, entre altres aspectes, el grotesc amargant de les situacions fan de *Liliom* un text brillant que es deixa paladejar com un autèntic clàssic.